

Turvapaikanhakijoiden osallistaminen - Pop up - ravintolatoiminta Vantaalla

Elina Sandell

2017 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Turvapaikanhakijoiden osallistaminen - Pop up -ravintolatoiminta Vantaalla

Sandell Elina
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2017

Elina Sandell

Turvapaikanhakijoiden osallistaminen - Pop up -ravintolatoiminta Vantaalla

Vuosi 2017

Sivumäärä 48

Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä Startup Refugeesin kanssa. Startup Refugees on turvapaikanhakijoiden työllistymistä ja yrittäjyyttä tukeva organisaatio. Opinnäytetyön tarkoitus oli kuvata ja arvioida turvapaikanhakijoiden pop up- ravintolatoimintahanketta kokonaisuudessaan. Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus turvapaikanhakijoiden osallisuudesta. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä ovat: millä tavoilla tässä hankkeessa pyritään lisäämään turvapaikanhakijoiden osallisuutta ja millaisia onnistumisia hankkeella saadaan aikaan. Hankkeen kuvaus ja arviointi perustuvat hankepäivinä tehtyihin havaintoihin, Startup Refugeesin työntekijöiden haastatteluihin, sekä hankepäivän asiakkaiden täyttämiin palautelomakkeisiin.

Opinnäytetyön viitekehyksessä avataan käsitteet turvapaikanhakija, osallisuus, pakolainen, pakolaissopimus, vastaanottokeskus, kansainvälinen suojelu, pakolaiskriisi, sekä turvapaikanhakuprosessi. Viitekehyksessä käsitellään myös vastaanottokeskustoimintaa, oman yrityksen perustamista, sekä turvapaikanhakijoiden työllistymis- ja osallistumismahdollisuuksia Suomessa.

Opinnäytetyössä käytettäviä tiedonkeruun menetelmiä ovat havainnointi, teemahaastattelut ja palautelomake pop up -ravintolan asiakkaille. Havainnointi ja palautteiden kerääminen tapahtuivat hankkeen kahdessa ensimmäisessä pop up -ravintolassa. Teemahaastatteluihin osallistui kaksi Startup Refugeesin työntekijää, ja haastattelut pidettiin ennen ja jälkeen hankkeen toteuttamista. Ensimmäisen teemahaastattelun teemoja olivat Startup Refugeesin toiminta yleisesti, sekä hankkeen taustat. Toisessa haastattelussa keskityttiin hankkeen arviointiin ja kehitysideoihin. Havainnoinnin, palautelomakkeiden ja teemahaastattelujen tuloksia käsiteltiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Kaksi ensimmäistä pop up -ravintolaa järjestettiin loka-marraskuun vaihteessa.

Hankkeen arvioinnista käy ilmi, että hankkeessa koettiin paljon onnistumisia ja hankkeelle asetettuja tavoitteet saavutettiin. Hankkeella onnistuttiin tukemaan turvapaikanhakijoiden osallisuuden tunnetta ja samalla he saivat hankkeen kautta arvokasta työkokemusta. Hanke tarjosi heille käytännön kokemusta oman yrityksen perustamiseen liittyen, sekä mahdollisuuden saada palautetta omasta toiminnastaan ja liikeideastaan. Kehittämis ehdotuksena on hankkeen jatkuvuuden tukeminen ja yhteistyön jatkaminen Tikkurilan seurakunnan kanssa. Tämä hanke toimi hyvänä esimerkkinä turvapaikanhakijoiden oman yrityksen perustamisen tukemisessa muille vastaavanlaisesta toiminnasta kiinnostuneille.

Asiasanat: turvapaikanhakija, osallisuus, työllistyminen, maahanmuuttaja, pakolainen

Elina Sandell

Participating asylum seekers - Pop up restaurant events in Vantaa

Year	2017	Pages	48
------	------	-------	----

This thesis was made in co-operation with Startup Refugees. The main goal of Startup Refugees is to support asylum seekers employment and entrepreneurship. The purpose of this thesis was to describe and evaluate asylum seekers' pop up restaurant project. The description and evaluation is based on observations in the pop up restaurant, theme interviews with Startup Refugees' employees and the questionnaire responded to by the pop up restaurant customers. The thesis is a qualitative study about asylum seekers' participation. The research question is: in which ways does the pop up restaurant project aim to increase the participation of asylum seekers and what types of successes have been achieved.

In the theoretical framework, the most important concepts are asylum seeker, participation, refugee, refugee convention, reception centre, international protection, European refugee crisis and asylum seeking process. The framework also describes activities in reception centres and the participation of the asylum seekers. The theoretical framework also includes the possibilities and challenges about founding a company as an asylum seeker or immigrant.

The research methods in this thesis are content analysis, observation, theme interview and feedback forms. Observation and collecting the feedback took place at the end of October and early November in the first two pop up restaurants. There were two Startup Refugees' employees participating in the theme interviews. The theme Interviews were arranged before and after the pop up restaurant project. The themes in the first interview were Startup Refugee and the background of the project. In the second interview, the themes were evaluation of the project and development ideas. Content analysis was used to deal with the notes from observation and answers in feedback forms and theme interviews.

The evaluation shows that the pop up restaurant project succeeded so and the project reached its goals. The project supported the participation of asylum seekers and they also got valuable working experience. This project offered asylum seekers practical experience of establishing a company. The asylum seekers in this project also had an opportunity to receive feedback about their business idea and its implementation. The development idea for this project is to make it ongoing, and also to support the co-operation between asylum seekers and Tikkurila congregation. This project is a good example for those who are interested in supporting asylum seekers' participation and employment in future.

Keywords: asylum seeker, participation, employment, immigrant, refugee

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön tausta.....	7
2.1	Aiheen valinta.....	7
2.2	Startup Refugees.....	8
2.3	Pop up -ravintolahankkeen tausta.....	10
3	Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	11
4	Turvapaikanhakijat.....	11
4.1	Turvapaikanhakuprosessi Suomessa.....	13
4.2	Tilanne Suomessa.....	14
4.3	Vastaanottokeskukset.....	15
5	Osallisuus.....	16
5.1	Turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien osallisuus ja työllistyminen.....	16
5.2	Osallisuuden haasteet.....	18
5.3	Maahanmuuttajataustaisten yrittäjätoiminta Suomessa.....	19
6	Opinnäytetyön toteutus.....	21
6.1	Aineiston hankinta.....	21
6.1.1	Teemahaastattelu.....	22
6.1.2	Havainnointi.....	23
6.1.3	Palautelomake.....	24
6.2	Sisällönanalyysi.....	25
7	Tulokset.....	26
7.1	Pop up -ravintolahankkeen kuvaus.....	27
7.2	Vastaus tutkimuskysymyksiin.....	28
7.3	Hankkeen arviointi.....	30
8	Pohdinta.....	32
8.1	Tulosten tarkastelua.....	32
8.2	Eettisyys.....	33
8.3	Luotettavuus.....	35
8.4	Kehittämisehdotukset.....	36
	Lähteet.....	38
	Kuviot.....	40
	Liitteet.....	41

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkielma liittyen turvapaikanhakijoiden osallistamiseen ja Vantaalla järjestettävään pop up -ravintolatoimintahankkeeseen. Aiheena turvapaikanhakijoiden osallisuus on ajankohtainen, sillä turvapaikanhakijoita saapui Suomeen vuonna 2015 kymmenkertainen määrä aikaisempiin vuosiin verrattuna (Gothóni & Siirto 2016, 14). Tilanne oli yllättävä Euroopan valtioille monella tapaa ja siihen ei osattu reagoida tarpeeksi nopeasti Gothóni & Siirto 2016, 32).

Pop up -ravintolatoimintaa mukana järjestämässä olivat Vantaan kaupunki, seurakunta, sekä turvapaikanhakijoiden osallisuutta ja työllisyyttä tukeva organisaatio Startup Refugees. Hankkeessa suunnitelmassa oli toteuttaa useampi pop up -lounas- ja brunssipäivä Vantaalla Tikkurilassa seurakunnan tiloissa. Turvapaikanhakijoiden rooli tässä hankkeessa oli toimia kokkeina näillä pop up -lounailla ja brunseilla.

Hankkeen tavoitteena oli tukea turvapaikanhakijoiden osallisuutta ja tarjota näille positiivisia kokemuksia työelämästä, sekä osallistumisesta yhteiskuntaan. Hankkeeseen valittiin Startup Refugeesin tekemän osaamiskartoituksen avulla sellaisia turvapaikanhakijoita, jotka ovat kiinnostuneita ravintolatoiminnasta ja oman yrityksen perustamisesta. Pop up -ravintolassa turvapaikanhakijoilla oli myös mahdollisuus päästä kokeilemaan yritystoimintaa ilman siihen liittyviä taloudellisia riskejä.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehyksen ensimmäinen osa koostuu aiheen kannalta olennaisten käsitteiden määrittelystä, turvapaikkaprosessin kuvaamisesta, vastaanottokeskustoiminnan kuvaamisesta, sekä Suomen tämänhetkisestä tilanteesta maahanmuuttajiin ja turvapaikanhakijoihin liittyen. Tässä luvussa myös kuvataan sitä, että mitkä asiat ohjaavat Suomea ja muita Euroopan unionin jäsenvaltioita turvapaikanhakijoihin ja maahanmuuttajiin liittyvissä asioissa.

Teoreettisen viitekehyksen toinen osa käsittelee turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien osallisuutta. Tässä luvussa määritellään käsite osallisuus, sekä kuvataan siihen liittyviä haasteita. Myös työllisyys on tärkeässä osassa, kun puhutaan osallisuudesta, ja näin ollen myös työllisyyttä käsitellään tässä luvussa. Maahanmuuttajilla melko yleinen väylä työllisyyteen käy yrittäjyyden kautta, joten maahanmuuttajataustaisten yrittäjien mahdollisuuksia ja haasteita käsitellään myös.

Opinnäytetyön kuudennessa luvussa käydään läpi opinnäytetyön toteutusta. Tähän laadulliseen tutkimukseen liittyvät tutkimusmenetelmät, sekä opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys. Tässä luvussa avataan näiden tutkimusmenetelmien sisältöä ja perustellaan niiden käyttöä tässä tutkielmassa. Tutkielman eettisyydestä ja luotettavuudesta puhuttaessa olennaista on ensin avata sitä, mitä eettisyydellä ja luotettavuudella tarkoitetaan. Eettisyyttä käsiteltäessä käsitellään myös tähän tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Opinnäytetyön seitsemännessä luvussa käsitellään tuloksia. Tässä olennaisessa osassa ovat hankkeen kuvaus ja arviointi, sekä tutkimuskysymyksiin vastaaminen. Viimeisessä luvussa pohditaan hankkeen onnistumisia, sen luotettavuutta ja eettisyyttä, sekä kehittämisideoita.

Opinnäytetyön tarkoitus on kuvata ja arvioida turvapaikanhakijoiden osallisuutta ja pop up -ravintolahanketta kokonaisuudessaan. Opinnäytetyöhön liittyviä käsitteitä ovat turvapaikanhakija, osallisuus, pakolainen, pakolaissopimus, vastaanottokeskus, kansainvälinen suojelu, pakolaiskriisi, sekä turvapaikanhakuprosessi.

2 Opinnäytetyön tausta

Turvapaikanhakijat odottavat turvapaikkapäätöstä vastaanottokeskuksissa keskimäärin kahdeksan kuukautta, mutta turvapaikanhakijoiden määrän lisääntyminen vuonna 2015 on hidastanut päätösten käsittelyä. (Sisäministeriö). Turvapaikanhakijoiden päätöksen odotusaika on pitkä ja etenkin suomen kielen alkeiden oppiminen varhaisessa vaiheessa on tärkeää turvapaikanhakijoiden varhaisen kotoutumisen kannalta (Oikeusministeriö 2017.), mutta vastaanottokeskuksissa esimerkiksi kielen oppiminen voi olla haastavaa.

Vastaanottokeskuksissa järjestetään muun muassa eri vapaaehtoisten voimin erilaista toimintaa, mutta tämä toiminta painottuu usein vastaanottokeskusten sisällä järjestettävään toimintaan (Punainen risti 2017). Ilman työ- tai opiskelupaikkaa osallisuus yhteiskuntaan voi olla vasta maahan saapuneelle turvapaikanhakijalle haasteellista. Maahanmuuttajataustaisilla työttömyysaste on huomattavasti kantaväestöä suurempi (Pakolaisneuvonta Ry 2016).

2.1 Aiheen valinta

Tämän aiheen valintaan vaikutti etenkin halu tutkia turvapaikanhakijoiden tämänhetkisiä osallistumismahdollisuuksia ja niiden mahdollisia heikkouksia. Valintaan vaikuttivat myös suurelta osin oma mielenkiintoni monikulttuurisuutta ja maahanmuuttoasioita kohtaan. Suoritin viimeisen työharjoitteluni Tansaniassa. Työharjoitteluni inspiroi minua etsimään sellaisen opinnäytetyöaiheen, jossa monikulttuurisuus on vahvasti läsnä.

Laurea ammattikorkeakoulun Tikkurilan kampus on toteuttanut jo aikaisemmin erilaisia projekteja ja opinnäytetöitä yhteistyössä Vantaan vastaanottokeskusten kanssa. Vastaanottokeskuksiin liittyvä opinnäytetyö kiinnosti minua, sillä siinä monikulttuurisuus, sekä turvapaikanhakijoihin ja maahanmuuttoon liittyvät asiat yhdistyvät.

Keskustelimme eri opinnäytetyömahdollisuuksista Vantaan vastaanottokeskusten vapaaehtoistoiminnan vastaavan kanssa, ja sitä kautta sain kuulla Vantaalla järjestettävästä turvapaikanhakijoita osallistavasta pop up -ravintolahankkeesta. Hanke on toteutettu yhteistyössä Vantaan kaupungin vastaanottokeskusten, seurakunnan ja Startup Refugees

organisaation kanssa. Näistä kolmesta yhteistyökumppaniksi valitui Startup Refugees.

2.2 Startup Refugees

Vuoden 2015 pakolaiskriisi toi myös Suomeen paljon turvapaikanhakijoita aikaisempiin vuosiin verrattuna, eikä Suomi ehtinyt reagoida tarpeeksi nopeasti turvapaikanhakijoiden määrän nopeaan kasvuun. Turvapaikanhakijoita varten perustettiin useita uusia vastaanottokeskuksia, jonne hakijat muuttivat odottamaan turvapaikanhakupäätöksiään. Turvapaikanhakijoiden määrän nopea kasvu ja Suomen valtion hidas reagointikyky johtivat siihen, että päätösten odotusajat venyivät jopa kahden vuoden pituisiksi. Keskustelu noihin aikoihin turvapaikanhakijoista oli melko negatiivista ja ongelmakeskeistä. Startup Refugeesin perustajat päättivät tarttua aiheessa siihen, miten turvapaikanhakijoiden osaamista pystytettäisiin alkaa enemmän hyödyntää. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

Startup Refugeesilla on nykyään yli 500 jäsentä verkostossaan. Jäsenet ovat eri yrityksiä, säätiöitä, oppilaitoksia ja yksityishenkilöitä. Toimintaan voi osallistua kuka tahansa, joka haluaa tarjota jotain konkreettista turvapaikanhakijoiden työllisyyden ja osallisuuden edistämiseksi. Verkoston jäsenyys perustuu vapaaehtoisuuteen, eikä näin ollen jäsenille makseta palkkaa. Vapaaehtoisuus ja vapaaehtoiset ovat tärkeitä, sillä tällä hetkellä turvapaikanhakijoiden työllistymisen ja osallisuuden tukeminen ei kuulu oikeastaan kenellekään. Maahanmuuttovirasto ja työ- ja elinkeinoministeriö vastaavat maahanmuuttajista ja myönteisen turvapaikanhakupäätöksen saaneista turvapaikanhakijoista, mutta kotouttamistoimet eivät päde päätöstään odottaviin turvapaikanhakijoihin. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

Toimintaa rahoittavat Suomi 100 hanke, Me-säätiö, Helsingin kaupunki, sekä yksityishenkilöt. Startup Refugeesin saama rahoitus käytetään organisaation henkilöstökuluihin. Turvapaikanhakijoille järjestettäviin työmahdollisuuksiin liittyvät kulut maksaa yleensä kokonaisuudessaan työtä tarjoava yhteistyökumppani tai muut yhteistyökumppanit. Esimerkiksi ravintolatyöhön tarvittava hygieniapassi kustannetaan yleensä eri yhteistyökumppaneiden tuella. Toivottu tilanne tulevaisuudessa olisi, että valtio ottaisi vastuulleen myös turvapaikkaa odottavien ihmisten työllistymismahdollisuuksien tukemisen. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

Varsinkin oman yrityksen perustamiseen Suomessa liittyy paljon byrokratiaa, jota etenkin suomen kieltä osaamattoman on vaikea hahmottaa. Startup Refugeesin yksi olennaisia tavoitteita on järjestää mentorointia yritysten perustamiseen liittyen turvapaikanhakijan omalla äidinkielellä. Tämä on todella tärkeää turvapaikanhakijoille, jotta nämä pystyvät ymmärtämään esimerkiksi kaikki yrityksen perustamiseen liittyvät lupa- ja tukiasiat oikein. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

Tällä hetkellä Startup Refugees toimii 11 eri kaupungissa ja näissä kaupungeissa 17 eri vastaanottokeskuksessa. Turvapaikanhakijoilla eri puolelta Suomea on mahdollista täyttää sähköinen osaamiskartoitus Startup Refugeesin nettisivuilla. Osaamiskartoituksista saatavan informaation ja turvapaikanhakijoilta saatavan palautteen perusteella Startup Refugees pyrkii jatkuvasti kehittämään toimintaansa. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

Startup Refugeesin osaamiskartoitusten tarkoituksena on kartoittaa turvapaikanhakijoiden osaamista ja sitä, että millaista työtä henkilö haluaisi tehdä ja minkälaista tukea tähän tarvitsee Startup Refugeesilta. Osaamiskartoituksen kysymyksiä suunniteltiin yhteistyössä uravalmentajien, asiantuntijoiden ja työnantajien kanssa. Kehitettyjä kysymyksiä kokeiltiin käytännössä, kun Startup Refugeesin vapaaehtoiset jalkautuivat yhdessä vapaaehtoisten tulkkien kanssa tekemään osaamiskartoituksia suoraan vastaanottokeskuksiin. Tällä tavoin kokeiltiin kysymysten toimivuutta osaamiskartoituksissa ja jokaisen kerran jälkeen osaamiskartoitusta muokattiin palautteen perusteella toimivammaksi. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

Kysynnän lisääntyessä Startup Refugeesin oli hankalaa vastata kaikkiin eri yritysten kyselyihin mahdollisista työtä etsivistä turvapaikanhakijoista. Osaamiskartoitusta alettiin kehittää yhdessä Futuricen kanssa. Näin perustettiin Match made in Startup Refugees-osaamiskartoitusalue, johon turvapaikanhakijat pääsevät vastaamaan sähköisesti. Tämä on helpottanut Startup Refugeesin työtä, sillä tämä työkalu mahdollistaa turvapaikanhakijoiden etsimisen osaamiskartoitusten joukosta henkilön osaamisen ja mielenkiinnonkohteiden perusteella. Esimerkiksi jos toiselta puolelta Suomea tulisi pyyntö, että johonkin tapahtumaan tarvitaan viisi ravintolakokkia, on Startup Refugeesilla mahdollista hakea järjestelmästään ravintola-alan osaajia kyseiseltä alueelta. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

Osaamiskartoituksen uudistamisessa on myös muita hyviä puolia. Suomeen saapuvilla turvapaikanhakijoilla on huomattu koulutustasosta riippumatta olevan hankaluuksia oikeanlaisen ansioluettelon luomisessa. Uudessa sähköisessä osaamiskartoituksessa eräs kätevä ominaisuus on se, että kun henkilö on täyttänyt osaamiskartoituksen, saa hän näistä vastauksistaan muodostetun oikeaoppisen ansioluettelon sähköpostiinsa. Oikeanlaisella ansioluettelolla työpaikkojen haku myös muualta voi helpottua. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

Vaikka osaamiskartoitus on tehty Startup Refugeesin toimesta, ovat he valmiita antamaan sen maksutta myös muiden turvapaikanhakijoiden työllistymistä tukevien toimijoiden käyttöön. Esimerkiksi jos turvapaikanhakijoiden osallisuuden ja työllistymisen tukeminen siirtyy valtion vastuulle, valmiista toimivasta osaamiskartoitusalueesta voisi olla myös valtiolle apua tekemässään työssä. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

2.3 Pop up -ravintolahankkeen tausta

Alun perin ajatus turvapaikanhakijoiden pitämästä pop up -kahvila- ja ravintolatoiminnasta lähti Oulunkylän seurakunnalta. He ottivat yhteyttä Startup Refugeesiin, joka järjesti ideasta toimivan kokonaisuuden. Oulunkylän seurakunnan tiloissa toimissa pop up -kahvilassa turvapaikanhakijoista muodostettu tiimi pääsi kokeilemaan oman kahvilan pitämistä ilman siihen normaalisti liittyviä taloudellisia riskejä. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

Tikkurilan seurakunta kiinnostui myös vastaavanlaisesta toiminnasta ja tästä alkoi tämän turvapaikanhakijoita työllistävän pop up -ravintolahankkeen suunnittelu. Tikkurilassa järjestettävään pop up -ravintolaan turvapaikanhakijat oli tarkoitus löytää Vantaan vastaanottokeskuksista. Myös niissä on tehty osaamiskartoituksia, mutta sopivia kokkeja ei aikataulun puitteissa löydetty Vantaan vastaanottokeskuksista. Turvapaikanhakijat pop up -ravintolahankkeeseen löydettiin Helsingin ja Espoon vastaanottokeskuksista. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

Turvapaikanhakijat saavat tämän hankkeen avulla mahdollisuuden päästä kokeilemaan omia yritysideoitaan käytännössä. Hankkeen kautta he saavat myös tulevaisuutta ajatellen todella arvokasta palautetta omista ideoistaan ja toiminnastaan. Tähän hankkeeseen valitut turvapaikanhakijat ovat alun perin täyttäneet Startup Refugeesin osaamiskartoituksen, ja tätä kautta heistä on muodostettu bisnessiimejä. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

Turvapaikanhakijat saavat hankkeen puitteissa heille tärkeää mentorointia oman yrityksen perustamiseen ja ravintolatoimintaan liittyen. Mentorointia turvapaikanhakijat saavat esimerkiksi erilaisiin ravintola- ja yritystoimintaan liittyvissä lupa- ja hygieniasioissa. Tämä on turvapaikanhakijoille ensisijaisen tärkeää, sillä Suomi on melko byrokraattinen maa verrattuna turvapaikanhakijoiden lähtömaihin. Turvapaikanhakijoilla on mahdollisuus saada näihin yrityksen perustamiseen liittyviin asioihin neuvoa omalla äidinkielellään, mikä helpottaa asioiden ymmärtämistä huomattavasti. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

Startup Refugeesin tavoitteita tälle hankkeelle on ensisijaisesti tarjota yrittämisestä ja ravintolatoiminnasta kiinnostuneille turvapaikanhakijoille mahdollisuus päästä kokeilemaan ideaansa ja saamaan tästä heille arvokasta palautetta. Palautteen avulla selvitetään, että toimiiko idea käytännössä ja kiinnostaako se asiakkaita. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

Toisena tavoitteena Startup Refugeesilla on avata yhteistyö myös Tikkurilan seurakunnan kanssa. Startup Refugeesin toiminnassa yleisenä tavoitteena on, että sen yhteistyökumppanit löytävät toiminnan kautta myös uusia mahdollisuuksia osallistua turvapaikanhakijoiden työllisyyttä tukevaan toimintaan. Myös tässä hankkeessa tavoitteena on, että jatkossa myös Tikkurilan seurakunta voisi suoraan tarjota turvapaikanhakijoille työllistävää ja osallistavaa toimintaa. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tarkoitus on kuvata ja arvioida turvapaikanhakijoiden pop up -ravintolatoimintahanketta kokonaisuudessaan. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Millä tavoilla tässä hankkeessa pyritään lisäämään turvapaikanhakijoiden osallisuutta?
2. Millaisia onnistumisia hankkeella saadaan aikaan?

Hankkeen kuvaus perustui muun muassa tehtyihin havaintoihin hankepäivinä, sekä Startup Refugeesin työntekijän haastatteluun ennen ja jälkeen hankkeen toteutumisen. Hankkeen arviointi perustui samaten tehtyihin havaintoihin ja työntekijän haastatteluun. Näiden lisäksi kuvaukseen ja arviointiin liittyy pop up -ravintola-asiakkaiden täyttämät palautelomakkeet. Opinnäytetyön kohderyhmää ovat turvapaikanhakijoihin liittyvää toimintaa suunnittelevat ja toteuttavat henkilöt, sekä opiskelijat, joiden opintoihin aihe liittyy. Hankkeen kohderyhmänä puolestaan ovat hankkeessa yrittäjinä työskentelevät turvapaikanhakijat.

4 Turvapaikanhakijat

Turvapaikanhakija on henkilö, joka pakenee omasta maastaan ja hakee pakolaissopimukseen vedoten kansainvälistä suojelua toisen valtion alueelta. Turvapaikanhakijasta tulee pakolainen, kun hänelle myönnetään kohdemaasta turvapaikka. Jos turvapaikanhakijalle ei myönnetä pakolaisasemaa, voidaan hänelle kuitenkin myöntää turvapaikka toissijaisen suojelun perusteella. (Maahanmuuttovirasto 2017.)

Pakolais -sanaa käytetään usein puhekielessä kuvaamaan turvapaikanhakijoita. Pakolainen sanana viittaa siihen, että henkilö on pakon edessä joutunut lähtemään suojellakseen itseään (Sheikhani 2011, 44). Vuoden 1951 Geneven pakolaissopimuksessa käsite pakolainen määritellään niin, että pakolaisen aseman saa henkilö, joka on joutunut lähtömaassa vainon kohteeksi kansalaisuutensa, alkuperänsä, uskontonsa tai poliittisen aktiivisuutensa vuoksi. (Gothóni & Siirto 2016, 11-12.)

Suojelua tulisi ensisijaisesti saada kotimaasta, mutta jos valtio ei suojele kansalaistaan tai jos henkilö ei vainotuksi tulemisen pelossa pysty hakemaan suojelua, tulee suojelua tarjota muualta. Pakolaissopimus velvoittaa antamaan pakolaisaseman kaikille sitä tarvitseville. Pakolaisasemaa ei kuitenkaan tarvitse myöntää, jos hakija on syyllistynyt sotarikoksiin tai rikoksiin ihmisyyttä vastaan. (Gothóni & Siirto 2016, 11.)

Kuvio 1: Suomen kansallinen lainsäädäntö (Kotouttaminen.fi.)

Pakolaissopimuksessa määritellään myös valtioiden velvollisuudet turvapaikanhakijoita kohtaan. Pakolaissopimuksen allekirjoittaneihin maihin pätee esimerkiksi palauttamiskielto, jonka mukaan ketään ei saa palauttaa alueelle, jossa häntä uhkaa kidutus, kuolemanrangaistus tai ihmisarvoa loukkaava kohtelu. (Gothóni & Siirto 2016, 11.)

Euroopan unionin yhteinen pakolaissopimustarjonta määräytyy erilaisten asetusten ja direktiivien perusteella. Direktiivit määrittelevät jäsenvaltioille pakolaisiin liittyviä tavoitteita, mutta näiden tavoitteiden toteuttamistapa vaihtelee riippuen jäsenvaltioiden lainsäädännöstä. Asetukset toteutetaan kaikissa EU-maissa sellaisinaan. (Gothóni & Siirto 2016, 63.)

Suomi on sitoutunut tarjoamaan suojelua pakolaisille allekirjoitettuaan Geneven pakolaissopimuksen. Sopimuksen mukaisesti Suomeen on otettu kiintiöpakolaisia vuodesta 1979 asti. Kiintiöpakolaisia alettiin vastaanottaa vuosittain vuodesta 1985 lähtien. Kiintiöpakolaisia vastaanottaa nykyään 28 maata. Suomessa eduskunta päättää vuosittain kiintiöpakolaisten määrän. Maahanmuuttovirasto sijoittaa kiintiöpakolaiset asumaan suoraan kuntiin, ei vastaanottokeskuksiin. Kiintiöpakolaisille järjestetään myös kulttuuriorientaatio, jotta heidän olisi helpompi saapua Suomeen. (Gothóni & Siirto 2016, 77-78, 85, 93.)

Viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana yli puolet maailman turvapaikanhakijoista on lähtöisin Somaliasta, Afganistanista ja Syyriasta. 2000-luvun alkupuolella Syyrian ja Somalian naapurimaihin syntyi maailman suurimpia pakolaiskeskittymiä, johon pakeni arviolta miljoonia Syyrian ja Somalian kansalaisia. Suurimmat yksittäiset syyt pakolaisuudelle ovat väkivalta, epävakaus ja konfliktit, mutta jo pitkään tärkeimpänä syynä ihmisten liikkumiselle alueelta

toiselle on pidetty köyhyyttä. Tutkimusten mukaan kuitenkin kaikkein köyhimmät ihmiset eivät usein taloudellisista syistä pysty lähtemään kotimaastaan. (Gothóni & Siirto 2016, 22-23.)

Turvapaikanhakijoihin liitetään usein taloudelliset menoerät, mutta parhaimmillaan voidaan saada aikaan kehityshyötyjä. Kohdemaalle turvapaikanhakijat tuovat mukanaan usein yrittelijästä työvoimaa, sekä monikulttuurillisuutta. Liikkeelle lähteneet henkilöt lähettävät myös usein rahaa takaisin lähtömaahan perheenjäsenilleen. Näillä rahalähetysten on koettu olevan jo virallisia kehitysapurahoja suurempi taloudellinen merkitys lähtömaille. (Gothóni & Siirto 2016, 23.)

4.1 Turvapaikanhakuprosessi Suomessa

Turvapaikan hakeminen Suomessa etenee niin, että hakijan on ensiksi saavuttava Suomen valtion alueelle. Turvapaikkaa ei voi hakea alueen ulkopuolelta ennen Suomeen saapumista. Turvapaikkaa saa hakea henkilö, joka perustellusti kokee olevansa vaarassa joutua vainotuksi lähtömaassaan esimerkiksi kansalaisuutensa tai uskontonsa takia. (Maahanmuuttovirasto 2017.)

Henkilön on Suomeen saapuessaan ilmoitettava joko poliisille tai rajatarkastusviranomaisille halustaan hakea turvapaikkaa. Tästä alkaa turvapaikanhakuprosessi. Seuraavaksi viranomaisen kirjaa ylös hakijasta tämän perustietoja ja ottaa talteen hakijan sormenjäljet. Tämän jälkeen hakemus siirretään Maahanmuuttoviraston käsittelyjonoon.

Turvapaikanhakijalle annetaan kortti, josta ilmenee, että kyseinen henkilö hakee turvapaikkaa kansainvälisen suojelun perusteilla (Kuosma 2016, 34). Turvapaikanhakija ohjataan vastaanottokeskukseen odottamaan kutsua turvapaikkapuhutteluun. (Maahanmuuttovirasto 2017.)

Turvapaikkapuhuttelu järjestetään niin pian kuin vain mahdollista. Puhuttelun tarkoituksena on selvittää, että miksi hakija hakee turvapaikkaa Suomesta. Turvapaikkatutkinnassa Maahanmuuttovirasto pyrkii selvittämään hakijan henkilöllisyyden, matkareitin, sekä sen, että pystytäänkö hakemusta ylipäättänsä käsitellä Suomessa. Suomi ei käsittele hakijan hakemusta esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa hakijalla on jo oleskeluoikeus jossain toisessa turvallisessa maassa. (Maahanmuuttovirasto 2017.)

Turvapaikkapuhuttelun ja tutkinnan jälkeen Maahanmuuttovirasto tekee päätöksensä siitä, että voidaanko hakijalle myöntää kansainvälistä suojelua tai toissijaista suojelua. Päätöksestä hakijalle ilmoittaa joko Maahanmuuttovirasto tai poliisi. Myönteisen turvapaikanhakupäätöksen saaneille myönnetään oleskelulupakortti. Jos kansainvälistä suojelua koskevassa päätöksessä kestää yli kuusi kuukautta, on hakijalle tiedotettava käsittelyn viivästymisestä, ja selitettävä tälle viivästymisen syyt (Kuosma 2016, 33). Kielteisestä päätöksestä on mahdollista valittaa hallinto-oikeuteen. Oleskeluluvan saaneelle

turvapaikanhakijalle myönnetään jostain kunnasta kuntapaikka, jonka myötä henkilö saa kunnasta asunnon. (Maahanmuuttovirasto 2017.)

Työ- ja elinkeinoministeriöllä ja kunnilla on tehtävänsä kuntiin sijoittamisprosessissa. Tämän lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö suunnittelee pakolaistatuksen saaneille kotouttamistoimia, jotka tekisivät kotoutumisesta helpompaa. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kotouttamisasioiden johtamisesta Suomessa. Paikallistasolla kunnilla on vastuu kehittää ja suunnitella maahanmuuttajien kotoutumistoimia. (Gothóni & Siirto 2016, 84.)

4.2 Tilanne Suomessa

Vuonna 2014 Suomesta turvapaikkaa haki 3651 henkilöä. Vuoden 2015 pakolaiskriisin myötä Suomeen saapuvien turvapaikanhakijoiden määrä kymmenkertaistui. Sinä vuonna Euroopan maista väkilukuun suhteutettuna Suomeen saapui neljänneksi eniten turvapaikanhakijoita (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 14). Suomeen saapui vuonna 2015 yhteensä noin 32 000 turvapaikanhakijaa, ja suurin osa heistä saapui Suomeen Afganistanista, Somaliasta, Syyriasta ja Irakista. (Gothóni & Siirto 2016, 14.)

Pakolaiskriisillä tarkoitetaan vuoden 2015 Eurooppaan saapuneiden turvapaikanhakijoiden määrän nopeaa kasvua maailmalla tapahtuneiden kansainvälisten konfliktien ja sotien takia (Kotouttaminen.fi). YK:n pakolaisjärjestön mukaan pakolaisista 86 prosenttia on kehitysmaissa, mutta pakolaiskriisillä tarkoitetaan nimenomaan Eurooppaan saapuneiden pakolaisten vastaanottamisen kriisitilaa. Monet Euroopan maat eivät olleet kovinkaan valmistuneita vastaanottamaan suuria määriä pakolaisia. Kansainvälisen finanssikriisin aiheuttava taloudellinen epävakaus on omalta osaltaan hankaloittanut yhteiskunnallista ilmapiiriä turvapaikanhakijoihin liittyen. Päätösten teko on ollut hitaampaa ja valtioiden on ollut vaikeampi perustella tarvetta suojella pakolaisia (Gothóni & Siirto 2016, 32-33.)

Vuonna 2016 turvapaikanhakijoiden määrä väheni vuoteen 2015 nähden.

Turvapaikanhakijoiden liikkumista rajoitettiin suuresti Euroopassa, ja tämä vaikutti myös Suomeen saapuvien turvapaikanhakijoiden määrään. (Gothóni & Siirto 2016, 14.)

Suomi noudattaa pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin liittyvissä asioissa Geneven pakolaissopimuksen lisäksi muita kansainvälisiä sitoumuksia ja sopimuksia. Näistä esimerkkejä ovat YK:n yleismaailmallinen julistus, New Yorkin pakolaispöytäkirja, sekä Euroopan unionista tehty sopimus. Nämä edellä mainitut sopimukset velvoittavat paitsi Suomea myös kaikkia muita Euroopan unionin jäsenvaltioita vastaanottamaan kansainvälistä suojelua tarvitsevia turvapaikanhakijoita. (Kuosma 2016, 1.)

Kotouttamisen kehittämisessä eräitä olennaisimpia asioita ovat järjestelmien yksinkertaistaminen sekä yksilöllistäminen. Vuoden 2015 pakolaiskriisi pakotti Euroopan maiden hallituksia uudistamaan omaa turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikkaansa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016,14.)

4.3 Vastaanottokeskukset

Vastaanottokeskukset sijaitsevat eri puolella Suomea. Vastaanottokeskusten toimintaa ohjaa ja koordinoi Maahanmuuttovirasto. Vastaanottokeskuksen ylläpitäjänä voi olla kunta, valtio tai Suomen punainen risti. Vastaanottokeskusten ensisijaisena tehtävänä on tarjota turvapaikanhakijalle majoitus ja huolehtia tämän välttämättömästä suojasta. Tämän lisäksi turvapaikanhakijalle järjestetään kaikki välttämättömät sosiaali- ja terveyspalvelut, sekä välttämätön toimeentulo. Turvapaikanhakijoille tarjotaan myös tulkkipalveluita ja neuvontaa oikeusavun saamisessa. (Kotouttaminen.fi.)

Turvapaikanhakija saa vastaanottorahaa, jolla turvataan välitön toimeentulo.

Turvapaikanhakijan mahdollinen työssäkäynti vaikuttaa vastaanottorahan saamiseen.

Vastaanottorahalla on tarkoitus korvata vaatemeno, julkisen liikenteen käytöstä aiheutuvat menot, puhelinlasku ja terveyden-huoltomenot. (Kotouttaminen.fi.)

Vastaanottokeskuksissa asumisessa on koettu olevan hyviä ja huonoja puolia.

Vastaanottokeskuksissa turvapaikanhakija voi saada tukea työntekijöiltä ja muilta asukkailta.

Vastaanottokeskuksissa turvapaikanhakijoita myös autetaan erilaisissa käytännön asioissa.

Huonoina puolina on nähty esimerkiksi asumisen ahtaus ja se, jos joutuu siirtymään vastaanottokeskuksesta toiseen. Vastaanottokeskuksissa on koko aika läsnä turvapaikan hakupäätöksien odottaminen. Negatiiviset päätökset vastaanottokeskuksen asukkaille voivat lisätä ahdistunutta ilmapiiriä vastaanottokeskuksissa. (Lähteenmäki 2013.)

Oppivelvollisuusikäiselle turvapaikanhakijalle kunta on velvollinen järjestämään perusopetusta. Kunnan vastuulla on myös järjestää lapselle kaikki tämän tarvitsemat lastensuojelupalvelut. Kustannuksista huolehtii kuitenkin se vastaanottokeskus, jossa lapsi on sillä hetkellä kirjoilla. (Kotouttaminen.fi).

Oleskeluluvan saaneilla turvapaikanhakijoilla siirtyminen vastaanottokeskuksesta uusiin asuinkuntiin tapahtuu yleensä noin yhdeksässä kuukaudessa turvapaikkahakemuksen jättämisestä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 16).

5 Osallisuus

Osallisuudella tarkoitetaan henkilön mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskuntaan ja elinympäristöön (Sheikhani 2011, 91). ”Yksilön osallisuus on oikeus ja yhteiskunnan tehtävänä on tarjota osallistumisvalmiuksia ja mahdollisuuksia, jotta henkilö tuntisi olevansa yhteiskunnan jäsen” (Sheikhani 2011, 46).

Osallisuutta syntyy, kun ihminen on osallisena jossakin yhteisössä. Yhteisö voi liittyä esimerkiksi opiskeluun, työpaikkaan tai harrastuksiin. Osallisuuden tunteessa olennaista on arvostus, tasavertaisuus, luottamus ja kyky vaikuttaa. Osallisuus yhteiskunnassa puolestaan tarkoittaa ihmisen mahdollisuutta opiskelupaikkaan, työhön, asuntoon, sosiaalisiin suhteisiin ja toimeentuloon. Osallisuuden kokeminen vaihtelee elämäntilanteen ja kokemusten mukaan. Osallisuuden tunne voi parhaassa tapauksessa suojata ihmistä syrjäytymiseltä. (THL 2017.)

Osallisuudella on kolme ulottuvuutta. Nämä ovat riittävä toimeentulo ja hyvinvointi, toiminnallinen osallisuus, sekä yhteisöihin kuuluminen. Jos jokin näistä ulottuvuuksista puuttuu tai on vähentynyt, voi tämä lisätä ihmisen riskiä syrjäytyä yhteiskunnasta. Syrjäytymisellä tarkoitetaan yleisesti yhteiskunnan ulkopuolelle jäämistä. Ihmisen sosioekonomisella asemalla ja osallisuudella on todettu olevan selkeä yhteys. Korkeammin koulutettujen ja korkeammassa ammattiasemassa olevien osallistumisaktiivisuus on muita korkeampi. Sosiaalisen osallistumisen on myös nähty vähentävän esimerkiksi masennukseen sairastumisen riskiä. Työ on yksi merkittävimmistä sosiaalisen osallistumisen muodoista. (THL 2017.)

5.1 Turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien osallisuus ja työllistyminen

Suurin osa Euroopan maihin saapuvista turvapaikanhakijoista on alle 34-vuotiaita, ja tähän ikäryhmiin kuuluvilla nähdään yleisesti ottaen olevan hyvät mahdollisuudet kotoutua, sekä integroitua yhteiskuntaan. Kotoutumisella tarkoitetaan yhteiskunnan ja maahanmuuttajan vuorovaikutuksen kehitystä, josta maahanmuuttaja saa itselleen arvokasta tietoa yhteiskunnassa ja työelämässä pärjäämiseen. Kotouttamisessa olennaista on myös tukea maahanmuuttajaa tämän mahdollisuuksissa säilyttää oma kielensä ja kulttuurinsa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 14, 18.)

Suomen hallitus pyrkii suunnitelmissaan parantamaan turvapaikanhakijoiden kuntaan siirtymistä ja kotoutustoimien alkamisen nopeuttamista. Hallitus pitää tärkeänä myös edistää pääsyä työelämään ja koulutukseen. Turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien osallisuuden parantaminen on tärkeää ja etu koko yhteiskunnalle, sillä toisena vaihtoehtona voi olla maahan muuttaneen syrjäytyminen ja jumiutuminen sosiaaliturvan varaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 14.)

Turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien osallisuutta pyritään parantamaan muun muassa suomen ja ruotsin kielen oppimismahdollisuuksia lisäämällä ja helpottamalla. Myös peruskoulun suorittaminen on olennaisessa osassa osallisuuden parantamisessa. Opettajien koulutuksessa huomioidaan aiempaa enemmän maahan muuttaneiden erityistarpeita oppimiseen liittyen. Oppimismahdollisuuksien lisäksi tärkeänä nähdään myös erilaisten vapaa-ajan osallistavan toiminnan, sekä järjestötoiminnan lisäämistä ja parantamista. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 14-15.)

Tämän hetkiselä valtion kotouttamisohjelmalla on neljä päätavoitealuetta. Ensimmäisen tavoitealue pitää sisällään maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden omien kulttuurillisten vahvuuksien säilyttämisen ja hyödyntämisen Suomen innovaatiokyvyn parantamisessa. Toisena tavoitealueena on poikkihallinnollisen kotouttamisen tehostaminen, jolla tarkoitetaan eri tahojen välistä suunnitelmallista ja pitkäjänteistä yhteistyötä (Kotouttaminen.fi). Kolmantena tavoitealueena on kansainvälistä suojelua saaviin liittyvän kuntien ja valtion yhteistyön parantaminen. Viimeisenä kotouttamisohjelman tavoitealueena on avoimen maahanmuuttopolitiittisen keskustelun lisääminen ja nollatoleranssi rasismille. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 15.)

Maahanmuuttopolitiikan lisäksi Suomen hallituksen tekemistä päätöksistä myös monet muut vaikuttavat turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien osallisuuteen ja sen mahdollisuuksiin. Näitä päätöksiä ovat esimerkiksi hallituksen päätökset kuntien ja valtion välisestä vastuunjaosta, sekä sosiaali- ja terveysaloihin liittyvä SOTE-uudistus. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 13-14.)

Työ on ollut keskeisessä osassa Suomen maahanmuuttopolitiikkaa, ja näin ollen maahanmuuttajia pyritään integroimaan yhteiskuntaan nimenomaan työn kautta. Tästä ilmiöstä puhutaan myös usein työmarkkinaosallisuutena. Työn painoarvo maahanmuuttajien integroitumisessa yhteiskuntaan ei ole vain suomalainen juttu, vaan myös muissa Pohjoismaiden valtioissa tämä on hyvin yleistä. Työmarkkinaosallisuudessa eräs tavoite on myös vaikuttaa yhteiskunnan kielteisiin asenteisiin maahanmuuttajia kohtaan. (Katisko 2011, 31.)

Työntekoa pidetään yksin hyvinvoinnin kannalta merkityksellisenä. Suomessa turvapaikanhakija on oikeutettu tekemään töitä kolmen kuukauden kuluttua hakemuksen jättämisestä (Punainen risti 2017). Työnteko liitetään toimeentulon lisäksi vahvasti myös ihmisen identiteettiin. Aktiivisuus työelämässä on tavoiteltavaa, jotta maahan muuttanut henkilö pääsee osallistumaan ympäröivässä yhteiskunnassa tapahtuvaan toimintaan. (Katisko 2011, 31-34.)

Työpaikoilla kaikkien työntekijöiden yhdenvertaisuutta turvaa lainsäädäntö. Yhdenvertaisuuslaki kieltää syrjinnän muun muassa alkuperän, kansalaisuuden, uskonnon tai

mielipiteiden perusteella. On työnantajan velvollisuus ennaltaehkäistä syrjinnän tapahtumista työpaikoilla. Työpaikoilla voi tapahtua välitöntä eli suora syrjintää tai välillistä eli epäsuoraa syrjintää. Välittömällä syrjinnällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että työntekijät saavat eri korvausta töistä riippuen työntekijän alkuperästä. Välillisellä syrjinnällä puolestaan tarkoitetaan sellaista tilannetta, jossa jokin käytäntö asettaa työntekijät eri asemaan keskenään. (Työterveyslaitos 2014.)

Myös uskonto on usein tärkeä voimavara monille turvapaikanhakijoille. Uskonto voi vahvistaa turvapaikanhakijan kykyä kestää suuria muutoksia ja helpottaa niihin sopeutumista. Uskonnollisista yhteisöistä voi myös kohdemaassa löytää uusia sosiaalisia verkostoja, joista voi saada tukea ja osallisuuden tunteita. Pakolaisia vastaanottavissa maissa on tärkeää tukea asioita, joiden koetaan voimaannuttavan ja osallistavan turvapaikanhakijoita. (Gothóni & Siirto 2016, 31.)

5.2 Osallisuuden haasteet

Eräänä merkittävänä asiana turvapaikanhakijoiden osallisuusmahdollisuuksiin liittyen voidaan nähdä se, että kotoutumislaki pätee vain niille, jotka ovat saaneet myönteisen oleskelulupapäätöksen. Kotoutumislaki ei siis koske turvapaikanhakijoita, jotka vasta odottavat päätöstään. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 18.)

Suomen heikko taloustilanne on varjostanut muun muassa maahanmuuttoon budjetoituja rahoja. Julkisen talouden tasapainottamisesta johtuen Suomen hallitus on linjannut, että maahanmuuttoon liittyvät kustannukset on pystyttävä pitämään hallituina. Nykytilanne sisältää useita tekijöitä, jotka hidastavat maahan muuttaneiden työllistymistä sekä koulutusta. Yksi ongelmakohta on jo oleskeluluvan saaneiden hidas kotoutuminen kuntiin. Reitti työelämään on usein pitkä ja sisältää paljon odottelua ja muita mahdollisesti turhauttavia tekijöitä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, 14-15.)

Tutkimusten mukaan turvapaikanhakijoiden mielenterveysongelmat ovat todella yleisiä. Turvapaikanhakijoista 30-70 prosentin on arvioitu kärsivän masennuksesta. Kidutuksen uhreja heistä arvioidaan olevan noin 35 prosenttia. Kidutuksen, sotien ja muiden epävakaiden olosuhteiden tähden myös posttraumaattisten stressireaktioiden arvioidaan vaivaavan yli 30 prosenttia turvapaikanhakijoista. Turvapaikanhakijat voivat hakea Suomessa apua ongelmiinsa. Kidutetut turvapaikanhakijat voivat löytää apua esimerkiksi kidutettujen kuntoutuspalvelusta, KITU:sta. (Gothóni & Siirto 2016, 67-69.)

Ilman suomen kielen osaamista Suomessa menestyminen on hankalaa. Suomessa on mahdollisuuksia käydä koulua myös esimerkiksi englanniksi, mutta tämä vaatii hyvän

englannin kielen taidon, mikä useilta turvapaikanhakijoilta myös puuttuu. (Gothóni & Siirto 2016, 97.)

Suomen kielen opiskeleminen ei ole helppoa. Kielen opiskeluun vaikuttaa merkittävästi esimerkiksi oppijan oma aktiivisuus, motivoituneisuus ja omat tavoitteet. Erilaisissa kulttuureissa elinikäinen oppiminen voi tuntua oudolta ajatukselta ja näin ollen monet turvapaikanhakijat voivat tuntea itsensä jo liian vanhoiksi oppimaan kohdemaan kieltä. Monissa kulttuureissa koulutuksen nähdään kuuluvan vain lapsille ja nuorille. (Sheikhani 2011, 43-45.)

Maahanmuuttajien työllistymiseen voi vaikuttavaa negatiivisesti esimerkiksi työnantajan kielteiset asenteet maahanmuuttajia kohtaan, sekä maahanmuuttajan etninen tausta (Sheikhani 2011, 100). Eri kansallisuuksiin ja uskontoihin saattaa liittyä sellaisia ennakkokäsityksiä, jotka vaikuttavat siihen, että keiden uskotaan olevan hyviä työntekijöitä ja keiden ei (Metso & Peltola 2008, 18.)

Maahanmuuttajilta usein puuttuu positiivisia esikuvia, jotka motivoisivat menestymään. Maahanmuuttajien asema Suomessa on usein heikompi ja turvapaikanhakijoille tämän katsominen sivusta voi olla todella epämotivoivaa. Maahanmuuttajien kotoutuminen on pitkäkestoinen prosessi ja voi usein tuntua toivottomalta. Työnteko on tärkeä osa kotoutumista, mutta se ei aina käytännössä toteudu. (Sheikhani 2011, 36.)

5.3 Maahanmuuttajataustaisten yritystoiminta Suomessa

Maahanmuuttajataustaiset yrittäjät tulevat usein sellaisista yhteiskunnista, joissa ei ole hyvinvointivaltioiden tapaista turvaverkkoa (Bloigu 2014, 91). On myös käynyt ilmi, että maahanmuuttajien yritykset ovat usein pieniä niin sanottuja matalan kynnyksen alojen yrityksiä, esimerkiksi kauppoja tai ravintoloja. Yrittäjyystoiminnan suurimmat haasteet maahanmuuttajilla piilevät yleensä puutteellisessa tuessa ja koulutuksessa, rahoituksen hankinnassa, markkinointitaidoissa, sekä kieliongelmissa. Maahanmuuttajat ovat usein tietämättömiä erilaisten neuvontapalveluiden olemassaolosta. Myös tiedot erilaisista laeista ja säädöksistä saattavat yritystä perustaessa olla heikkoja. Neuvoa kysytään usein toisilta yrityksen perustaneilta maahanmuuttajilta, jolloin tieto ei aina välttämättä pidä paikkaansa. Tiedon ja rahoituksen saannille olennaisia esteitä ovat kielen ja koulutuksen puuttuminen. (Bloigu 2014, 18-20.)

Yrittäjät tarvitsevat toimiakseen verkostoja, mutta niiden luominen vaatii sitä, että yrittäjä on osallinen yhteiskunnassa (Bloigu 2014, 21). Vuonna 2012 Suomessa oli noin 11 500 maahanmuuttaja-taustaista yrittäjää. Maahanmuuttajista korkeasti koulutetut toimivat

yrittäjinä matalammin koulutettuja harvemmin. Turvapaikanhakijamaista eniten yrittäjiä vuonna 2012 tuli Irakista ja Iranista (Bloigu 2014, 27-30).

Yrittämisessä on aina omat riskinsä, ja usein maahanmuuttajat eivät yritystä perustaessaan täysin tiedosta kaikkia siihen liittyviä riskejä. Yrittäminen Suomessa on erilaista kotimaahan verrattuna, mutta maahanmuuttajat eivät pelkää yleensä epäonnistumista samalla tavoin kuin kantasuomalaiset. Lähtömaissa on totuttu tekemään elantonsa eteen töitä ja elämässä pärjääminen on aina ollut itsestään kiinni. Yrittäjyyteen vaikuttavat myös paljon opitut arvot ja kulttuuri. Ahkeruutta pidetään usein hyveenä ja siihen on opetettu jo pienestä pitäen. (Bloigu 2014, 46-47, 49.)

Yrityksen perustamisessa yksi vaikeimmista asioista on rahoituksen saanti. Myös kieli ja kulttuuri vaikuttavat. Suomalaiset koetaan yleisesti melko sulkeutuneena kansana, ja yrittäminen on hankalaa, jos ei osaa kieltä. Uudet ja vieraat asiat koetaan Suomessa usein pelottavina. (Bloigu 2014, 61-68)

Yrittäjyyteen liittyvät asiat vaihtelevat myös alueesta riippuen. Pääkaupunkiseudulla yrittäminen eroaa pienillä paikkakunnilla yrittämisestä. Pääkaupunkiseudulla asiakkaita on enemmän, mutta myös kustannukset, esimerkiksi tilojen vuokrat, ovat suurempia. Pienillä paikkakunnilla yritysten on helpompi erottua joukosta, mutta myös asenteet maahanmuuttajien perustamia yrityksiä kohtaan voivat olla pääkaupunkiseutua varautuneimpia. Asukkailla voi kestää jonkin aikaa tottua uuteen ja vieraaseen. Maahanmuuttajat ovat kokeneet rasismia kaikilla alueilla. (Bloigu 2014, 75-76)

Tutkimusten mukaan merkittävin tekijä maahanmuuttajien yritysten menestyksessä on Suomessa hankittu kielitaito. Suomen tai ruotsin kielen lisäksi englannin kielellä voi pärjätä yrittäjinä Suomessa. Asiakaspalvelutyössä Suomen kielen osaaminen on kuitenkin usein tärkeää. Myös erilaisten lupalomakkeiden täyttäminen on haastavaa, jos ei osaa paikallista kieltä. (Bloigu 2014, 78)

Sääntely ja toiminnan rajoittaminen nähdään negatiivisessa valossa maahanmuuttajayrittäjien parissa. Maahanmuuttajia tulisi Suomessa tukea yritysten perustamisen lisäksi myös kestävässä yritystoiminnassa (Bloigu 2014, 95). Yrittäjyys voi toimia turvapaikanhakijoille ja maahanmuuttajille myös keinona yhteiskuntaan integroitumiselle. Yhteiskuntaan integroitumiselle yrittäjyyden kautta olennaista on luottamuksen saanti, verkostojen lisääntyminen ja ihmisten positiivinen suhtautuminen. Integroitumisessa erittäin tärkeänä on nähty yrityksen alussa saama tuki. Ilman onnistumisen kokemuksia on vaikea uskoa, että asiat jatkossakaan menisivät paremmin. (Bloigu 2014, 80, 87-88.)

6 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö on toteutettu laadullisen tutkimusperiaatteen mukaisesti. Opinnäytetyön aineistonkeruussa käytettiin menetelminä teemahaastattelua, palautelomaketta, sekä havainnointia. Aineiston analysoimisessa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Myös opinnäytetyön viitekehysellä eli teorialla oli tärkeä rooli tukea muita laadullisen tutkimuksen tutkimusmenetelmiä.

Laadullisessa tutkimuksessa on kaksi tutkimustyyppiä, teoreettinen ja empiirinen. Teorialla, eli tutkimuksen viitekehysellä, on olennainen rooli laadullisen tutkimuksen molemmissa tutkimustyypeissä. Laadullinen tutkimus tarvitsee taustallensa teorian, jotta sitä voidaan nimittää tutkimukseksi. Laadullisissa tutkimuksissa tutkija päättää tutkimuksen tutkimusasetelmasta, jolloin kaikesta tiedosta tulee subjektiivista. Teorialla on tärkeä merkitys perustellessa tutkimuksen väittämiä. (Sarajärvi & Tuomi 2013, 18-20.)

Empiirisessä tutkimuksessa olennaisia ovat viitekehysten lisäksi aineiston keräys- ja analyysimetodit. Empiirisessä tutkimuksessa on olennaista avata lukijalle tutkimuksessa käytettyjä metodeja. Empiirisessä tutkimuksessa haastateltujen tunnistettavuus ei ole olennaista, vaan etiikan näkökulmasta tutkijan on pidettävä huoli, ettei yksittäisiä henkilöitä pysty tunnistamaan. (Sarajärvi & Tuomi 2013, 21-22.)

Laadullisessa tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmiä voidaan käyttää rinnakkain ja yhdisteltyinä tutkimusongelmasta riippuen. Erilaisia aineistonkeruumenetelmiä laadullisessa tutkimuksessa ovat haastattelu, kysely, dokumentteihin perustuva tieto, sekä havainnointi. Erilaiset näkökulmat heijastuvat kyselyihin ja haastatteluihin, joten koko tutkimus ei voi perustua yksinään näihin menetelmiin. (Sarajärvi & Tuomi 2013, 71.)

6.1 Aineiston hankinta

Opinnäytetyössä käytettävä aineisto hankittiin käyttäen useita eri aineistonkeruumenetelmiä. Nämä menetelmät ovat teemahaastattelu, palautelomake ja havainnointi. Aineisto on hankittu hankkeen kahdesta ensimmäisestä pop up -ravintolasta.

Tässä luvussa käsitellään näitä aineistonkeruumenetelmiä ja niiden valintaa tähän opinnäytetyöhön. Aineistonkeruumenetelmien luotettavuutta ja eettisyyttä käsitellään tarkemmin luvussa kahdeksan, joka sisältää pohdintaa ja johtopäätöksiä tähän opinnäytetyöhön liittyen.

6.1.1 Teemahaastattelu

Teemahaastattelussa on nimensä mukaisesti kyse haastattelusta, joka liittyy johonkin tiettyyn teemaan. Teemahaastattelun tavoitteena on löytää tutkimuskysymykseen merkityksellisiä vastauksia. Näissä haastatteluissa teemat liittyvät yleensä tutkimuksen viitekehykseen. Teemahaastattelut vaihtelevat etukäteen päätetyissä kysymyksissä pidättymisestä haastateltavan kokemusperäisen havainnoinnin sallimiseen. Haastattelun eräs etu tutkimusmenetelmänä piilee esimerkiksi siinä, että haastateltaviksi voidaan valita henkilöitä, joilla on käytännön kokemusta tai tietoa tutkittavasta aiheesta. (Sarajärvi & Tuomi 2013, 74-75.)

Teemahaastattelusta voidaan käyttää myös nimitystä puolistrukturoitu haastattelu. Teemahaastattelu etenee tiettyjen tutkimuskysymykseen liittyvien teemojen ja tarkentavien kysymysten varassa. Jos teemahaastatteluja järjestetään useammalle ihmiselle, voi niiden rakenne vaihdella tutkimuksesta riippuen. Kysymysten ei välttämättä tarvitse olla sanasta sanaan samoja jokaisessa haastattelussa, eikä niitä tarvitse esittää samassa järjestyksessä, jos kyseessä on enempi avoimen haastattelun tyyppinen teemahaastattelu. Teemahaastattelussa kysymykset ovat joko puoliavoimia tai avoimia kysymyksiä. Nämä kysymystyypit antavat suljettuja kysymyksiä enemmän tilaa haastateltavan omille tuntemuksille kyseisistä teemoista tai teemasta. (Sarajärvi & Tuomi 2013, 75-77.)

Laadulliseen tutkimukseen liittyvissä teemahaastatteluissa on olennaista pohtia, että miten tutkija voi ymmärtää haastateltavaa, jotta haastateltavan antamat tiedot saataisiin tutkimukseen mahdollisimman oikeassa muodossa. Teemahaastattelun ei ole tarkoitus olla tietokilpailu, jossa haastateltava yllätetään haastavilla kysymyksillä, vaan haastattelun onnistumisen kannalta on usein hyödyllistä antaa joko valmiit kysymykset tai teemat tulevaan haastatteluun liittyen tutkittavaksi haastateltavalle jo etukäteen. Näin ollen haastatteluista voidaan saada enemmän irti, kun haastateltavalla on ollut mahdollisuus tutustua haastattelun teemoihin etukäteen ja pohtia aihetta ja vastauksiaan. Tutkimuksessa on myös olennaista pystyä vakuuttamaan lukija haastattelutietojen luotettavuudesta. (Sarajärvi & Tuomi 2013, 69, 74.)

Tämä tutkimusmenetelmä valittiin tähän tutkielmaan sen takia, että teemahaastattelun avulla on mahdollista saada ensisijaista ja arvokasta tietoa hankkeesta alan ammattilaisilta, joilla on aiheesta käytännön kokemusta. Teemahaastattelu toimi haastattelumuotona hyvin tässä tutkielmassa, sillä sen avulla oli mahdollista saada enemmän irti haastateltavan omista kokemuksista ja tuntemuksista aiheeseen liittyen. Haastattelussa jäi tilaa haastateltavan omille ajatuksille. Startup Refugeeekin työntekijöiden teemahaastatteluissa esitettävää kysymykset suunniteltiin etukäteen, mutta haastattelussa jätettiin myös tilaa haastateltavien omille tuntemuksille.

Molemmat teemahaastattelut järjestettiin Startup Refugeesin toimistolla 18.10 ja 21.11.2017. Haastattelut äänitettiin, ja äänitysten, sekä haastatteluista tehtyjen muistiinpanojen pohjalta haastatteluista kerättiin opinnäytetyön kannalta olennaisimmat tiedot. Haastatteluja ei litteroitu sanatarkasti, vaan apuna käytettiin referoivaa litterointia. Referoivassa litteroinnissa haastatteluäänitteet puretaan muistiinpanoiksi suurpiirteisesti esimerkiksi ranskalaisten viivojen avulla (Tietoarkisto 2017).

Teemahaastatteluihin osallistui kaksi Startup Refugeesin työntekijää molemmilla kerroilla. Ensimmäinen teemahaastattelu järjestettiin ennen ensimmäistä pop up -ravintolaa ja se oli kestoltaan 40 minuutin pituinen. Tässä haastattelussa teemoja olivat Startup Refugeesin toiminta yleisesti, sekä hankkeen taustat ja tavoitteet. Toinen teemahaastattelu järjestettiin kahden ensimmäisen pop up -ravintolan jälkeen. Tässä teemoja olivat hankkeen arviointi, sekä siihen liittyen esille nousseet kehittämisideat. Toinen haastattelu kesti 25 minuuttia.

6.1.2 Havainnointi

Vaikka havainnointi onkin yleinen tiedonkeruumenetelmä laadullisissa tutkimuksissa, ei sitä kuitenkaan tutkimuksen luotettavuuden kannalta tule käyttää ainoana tiedonkeruumenetelmänä. Sen sijaan havainnointi yhdistettynä muihin tutkimusmenetelmiin, esimerkiksi teemahaastatteluihin, voi osoittautua todella tehokkaaksi. (Sarajärvi & Tuomi 2013, 81.)

Näin ollen tässä opinnäytetyössä havainnointi toimii muiden tutkimusmenetelmien rinnalla tutkimuskysymyksen vastaamisessa. Havainnoinnin käyttöä tutkimusmenetelmänä voidaan perustella esimerkiksi sillä, että tutkittavasta aiheesta ei tiedetä paljoa (Sarajärvi & Tuomi 2013, 81). Käytän havainnointia tiedonkeruumenetelmänä monipuolistamaan hankkeesta saatavaa tietoa.

Hankkeen havainnoinnissa kyse on osallistuvasta havainnoinnista. Osallistuvalla havainnoinnilla tarkoitetaan sellaista tutkimusmenetelmää, jossa tutkija itse toimii aktiivisesti tutkimuskohteen parissa (Sarajärvi & Tuomi 2013, 82). Koen tämän hyvänä tapana onnistua kuvaamaan hanketta ja sen käytännön toteutusta.

Hankkeen toteutuspäivänä havainnoinnissa keskityttiin siihen, että millainen itse tilanne on ja miten se on toteutettu. Havainnoinnin avulla pyrittiin kuvaamaan osallistujien määrää ja sitä, että minkälaisia ihmisiä tapahtumassa käy. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi ravintola-asiakkaiden ikää ja sukupuolta. Havainnoinnissa kiinnitettiin huomiota myös turvapaikanhakijoiden rooliin tapahtumassa ja yleiseen tunnelmaan paikan päällä.

Havainnointi tapahtui hankkeen kahdessa ensimmäisessä toteutuskerrassa. Toteutuskerrat olivat kestoltaan saman pituisia eli noin kolme tuntia. Havainnointi aloitettiin jo puoli tuntia ennen tapahtuman alkua, jotta myös alun tunnelmista ja pop up -ravintolan valmisteluista saatiin käsitys. Havainnoinnissa käytettiin apuna muistiinpanoja tapahtumapaikalla ja heti tämän jälkeen. Muistiinpanot kirjattiin ylös ranskalaisin viivoin, jotta niistä oli jälkikäteen helpompi löytää hankkeen kuvaamisen ja arvioinnin kannalta olennaiset asiat.

6.1.3 Palautelomake

Tässä opinnäytetyössä käytetty palautelomake tehtiin yhteistyössä Startup Refugeesin työntekijöiden kanssa. Palautelomakkeen ensisijainen tarkoitus oli kerätä palautetta hankkeessa mukana oleville turvapaikanhakijoille. Palautelomakkeen teki Startup Refugeesin työntekijä ja se tehtiin käyttäen sivustoa Google Forms. Startup Refugees rakensi palautelomakkeen sellaisista kysymyksistä, minkä avulla turvapaikanhakijat saavat merkittävää tietoa omasta toiminnastaan ja sen kehittämisestä. Palautelomake sisälsi näiden kysymysten lisäksi myös tämän opinnäytetyön kannalta mielenkiintoisia kysymyksiä, mutta palautelomake toimi opinnäytetyön kannalta lähinnä muita menetelmiä tukevana menetelmänä. Palautelomakkeeseen vastasi kahdella ensimmäisellä hankkeen toteutuskerralla 39 ihmistä.

Opinnäytetyössä käytetty palautelomake oli osittain jäsennelty kysely ja osittain puolijäsennelty. Kaikki palautelomakkeen kysymykset määriteltiin etukäteen, mutta osassa kysymyksiä vastauskohta jätettiin avoimeksi, jotta kysely mahdollistaisi asiakkaiden omat mielipiteet ja näkökulmat paremmin. Palautelomakkeen selkeyden ja nopean vastattavuuden kannalta se pidettiin osittain jäsenneltyä.

Jäsennellyllä kyselyllä tarkoitetaan kyselyä, jossa sekä kysymykset, että vastausvaihtoehdot ovat ennalta määritettyjä. Puolijäsennellyllä kyselyllä puolestaan tarkoitetaan sellaista kyselyä, jossa kysymykset on määritetty etukäteen, mutta vastauskohdissa jätetään tilaa vastaajan omille ajatuksille jättämällä tämä jäsenneltyä kyselyä avoimemmaksi. Puolijäsennelty kysely on yleisesti käytetty menetelmä erilaisissa tutkimuksissa. (Räsänen.)

Palautelomakkeiden käyttö pop up -ravintolassa ei ensimmäisellä kerralla teknisistä ongelmista johtuen toiminut heti ensimmäisten asiakkaiden kanssa, joten näiden asiakkaiden kanssa pyrin hieman keskustelemaan heidän ajatuksistaan pop up -ravintolaan ja ruokaan liittyen. Kun palautelomakkeet saatiin toimimaan, asiakkaat vastasivat niihin mielellään. Yleisesti ottaen vaikutti siltä, että palautteen antaminen kokkeina toimineille turvapaikanhakijoille koettiin tärkeäksi. Palautelomakkeen täyttämistä varten käytössä oli viisi tablettia, joten varsinkin kiireisimpinä aikoina tabletteja ei keretty jakamaan ihan

jokaiselle asiakkaalle. Ruokailijoista osa oli myös osana tapahtuman suunnittelua ja toteuttamista, mutta vastaajina oli vain sellaisia henkilöitä, jotka eivät olleet osana tapahtuman järjestämistä.

6.2 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on melko perinteinen analyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Sisällönanalyysin avulla voidaan tehdä monenlaisia tutkimuksia. Laadullisen tutkimuksen eri analyysimenetelmien nähdään jollain tavoin pohjautuvan sisällönanalyysistä. Sisällönanalyysi voidaan yksittäisen tutkimusmenetelmän lisäksi nähdä myös tutkimuksen väljänä teoreettisena viitekehyksenä. (Sarajärvi & Tuomi 2013, 91.)

Esimerkkinä tämän opinnäytetyön sisällönanalyysistä voidaan pitää teemahaastattelujen analyysia. Tässä teemahaastattelujen aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä nimenomaan aineiston rajaaminen on olennaista. Rajatusta aineistosta puolestaan muodostetaan mahdollisimman selkeä ja informatiivinen kokonaisuus.

Sisällönanalyysin tavoitteena on onnistua tutkimusta kuvaavaa ainestoa käyttäen luomaan selkeä sanallinen kuvaus tutkimuskohteesta. Sisällönanalyysi järjestää aineiston tiiviiseen muotoon olennaisia asioita tutkimuskohteeseen liittyen, kadottamatta aineiston sisältää olennaista informaatiota. Sisällönanalyysissä hajanaisesta aineistosta luodaan siis tiivis ja selkeä informatiivisesti arvokas kokonaisuus. Näin muun muassa helpotetaan luotettavien johtopäätösten tekemistä tutkimuskohteesta. Aineiston käsittely ja rajaaminen selkeään muotoon perustuvat tutkijan omaan tulkintaan ja tämän loogiseen päättelykykyyn. (Sarajärvi & Tuomi 2013, 108.)

Sisällönanalyysin prosessi on seuraavan lainen: Aluksi aineisto hajotetaan osiin, jonka jälkeen se kootaan uudelleen sellaisella tavalla, että siitä saadaan mahdollisimman looginen ja selkeä kokonaisuus (Sarajärvi & Tuomi 2013, 108). Sisällönanalyysissa olennaista on osata rajata tutkimusaineistosta esiin poimittavia asioita. Laadullisen tutkimuksen aineistoista nousee esiin usein monia kiinnostavia asioita, mutta tutkimusta tehdessä on pysyttävä tiukkana siitä, että mitä kaikkia asioita siihen voidaan sisällyttää. Tutkimuksissa olennaista on onnistua rajaamaan kiinnostava ilmiö tarpeeksi kapealle alueelle, ja onnistuttava kertomaan tältä alueelta kaikki olennainen. Tutkimuksen kiinnostuksen kohteet ilmenevät tutkimuksen tehtävästä ja tutkimuskysymyksistä. (Sarajärvi & Tuomi 2013, 92.)

Sisällönanalyysia voidaan toteuttaa erilaisilla tekniikoilla. Näitä tekniikkoja ovat esimerkiksi luokittelu, teemoittelu ja tyypittely. Tässä opinnäytetyössä sisällönanalyysi on aineistolähtöistä, ja myös teemoittelua käytetään apuna aineiston sisällönanalyysissä. Teemoittelussa on kyse sellaisesta sisällönanalyysin tekniikasta, jossa eri tutkimustuloksia ja

aineistoja lajitellaan erilaisten teemojen mukaan. Teemahaastattelun teemoittelu on suhteellisen helppoa, sillä teemahaastattelussa haastattelu on jo itsessään teemoiteltu. (Sarajärvi & Tuomi 2013, 93.)

Kirjallisuuskatsaus on tärkeä osa opinnäytetöitä. Sillä osoitetaan, että millä tavoin kyseistä aiheita on aiemmin tutkittu. Sisällönanalyysiä voidaan käyttää hyödyksi kirjallisuuskatsauksessa, kun tavoitteena on koota ja tiivistää useista eri aineistoista kerättyä tietoa. (Sarajärvi & Tuomi 2013, 123.)

Tässä opinnäytetyössä sisällönanalyysi toimi hyvin aineiston analysoimisessa. Sisällönanalyysin tarkoitus oli kerätä teemahaastatteluista ja palautelomakkeista ne tutkimuskysymysten kannalta olennaisimmat asiat, ja tämän jälkeen näistä asioista koottiin mahdollisimman selkeä kokonaisuus. Myös opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä olennaisista oli rajata saatavilla olevaa tietoa niin, että aikaan saadaan mahdollisimman selkeä ja informatiivinen viitekehys tälle tutkielmalle.

Teemahaastattelujen sisällönanalyysi alkoi nauhoitettujen haastattelujen kuuntelemisella ja tärkeiden asioiden muistiin kirjaamisella. Tässä apuna käytettiin referoivaa litterointia. Teemahaastattelusta tehtiin myös itse haastattelutilanteesta muistiinpanoja, mutta äänittämisen etuna on, että jälkikäteen äänitettä kuunneltaessa äänitteestä voi nousta esiin myös uusia olennaisia asioita. Teemoittelua käytettiin hyödyksi haastattelujen analysoinnissa niin, että ylös kirjattavat asiat jaettiin erilaisiin teemoihin. Ensimmäisessä haastattelussa tällaisia teemoja olivat esimerkiksi Startup Refugeesin taustat ja hankkeen tavoitteet. Äänitteestä ja itse haastattelutilanteesta tehdyistä muistiinpanoista kerättiin teemoittain olennaisimmat asiat ja nämä kirjattiin ylös opinnäytetyöhön.

Havainnoinnin analysoinnissa toimittiin vastaavalla tavalla. Havainnointitilanteessa pieniäkin asioita kirjattiin muistiin, ja tämän jälkeen arvioitiin, että mitkä niistä ovat olennaisia opinnäytetyön kannalta. Näitä havainnoinnista tehtyjä muistiinpanoja käytettiin pop up ravintolahankkeen kuvauksen kirjoittamisessa. Palautelomakkeissa oli tärkeää antaa vastaajien näkökulmien näkyä, eikä näitä saanut rajata liikaa. Palautelomakkeista rajattiin asioita pois, jos esimerkiksi samat kehitysehdotukset toistuvat useaan kertaan, mutta tällöin myös ilmaistiin, että kyseisestä asiasta tuli useampia palautteita.

7 Tulokset

Tässä luvussa käsitellään opinnäytetyöstä saatuja tuloksia. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata ja arvioida pop up -ravintolahanketta mahdollisimman laajasti ja todenmukaisesti.

Hankeen kahden ensimmäisen pop up -ravintolan kuvaamisessa ja arvioimisessa on käytetty apuna edellisessä luvussa käsiteltyjä aineistonkeruumenetelmiä.

Tässä luvussa keskitytään hankkeen arvioimisen ja kuvaamisen lisäksi myös vastaamaan opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Tutkimuskysymyksiin vastaamisen yhteydessä mainitaan myös opinnäytetyön tuloksia tarkastellessa esille nousseita teemoja.

7.1 Pop up -ravintolahankkeen kuvaus

Tämä opinnäytetyö perustui hankkeen kahteen ensimmäiseen pop up -ravintolaan, joista kerättiin palautetta hankkeessa mukana olleille turvapaikanhakijoille palautelomakkeen muodossa. Palautelomakkeet täytettiin Startup Refugeesin tableteilla. Palautelomakkeessa kysyttiin asiakkaan perustietoja ja miten hän oli päätenyt juuri tähän lounaspaikkaan ruokailemaan. Lomakkeessa kysyttiin myös, että miten turvapaikanhakijat olivat onnistuneet. Opinnäytetyöni tutkimuskysymystä palautelomakkeessa tukivat kysymykset siitä, että mitkä asiat ravintolapaikan valintaan ovat vaikuttaneet ja kuinka tärkeäksi asiakas ylipäättään kokee turvapaikanhakijoiden työllistymisen ja osallistamisen. Toista tutkimuskysymystäni tukivat kysymykset itse tapahtuman onnistumisista.

Ensimmäisessä pop up -ravintolassa oli arviolta noin 60 asiakasta. Toisessa pop up -ravintolassa asiakkaita oli hieman ensimmäistä vähemmän, arviolta noin 55. Osa asiakkaista osallistui tapahtumaan molempina ensimmäisinä kertoina. Palautelomakkeen vastauksista pystyi päätellä, että nämä henkilöt olivat olleet tyytyväisiä ensimmäisen pop up -ravintolan tapahtumajärjestelyihin, ruokaan ja saamaansa palveluun. He myös kokivat turvapaikanhakijoiden osallisuuden ja työllistymisen tukemisen tärkeänä ja näin ollen he halusivat osallistua tapahtumaan molemmilla kerroilla.

Tilana hankkeelle toimi Tikkurilan seurakunnan yhteydessä toimiva Walkers -olotila. Tila on keskeisellä paikalla lähellä Tikkurilan juna-asemaa, mutta tila sijaitsee seurakunnan rakennuksen sisäpihalla, joten sen löytäminen saattoi olla hieman haastavaa. Läheiselle tielle oli laitettu opaste, jotta ravintolan löytäminen helpottuisi. Tila ei ollut kovin suuri ja etenkin lounasaikaan ravintola oli melko täynnä. Myös iltapäivällä asiakkaita riitti hyvin täyttämään ravintolan.

Ravintola aukesi kiireisimpään lounasaikaan kello 11.30, jolloin paikan päälle saapui paljon ihmisiä kerralla. Aluksi jono oli melko pitkä ja ensimmäiset asiakkaat joutuivat jonottamaan jonkin aikaa. Tilanne korjautui kuitenkin nopeasti ja toimintaa saatiin keittiön puolella nopeutettua. Startup Refugees oli tuonut paikan päälle ravintolan teemaan liittyviä koristeita, jotka lisäsivät ravintolan etnistä tunnelmaa. Myös etniseen teemaan sopiva musiikki toimi hyvin pop up -ravintolassa. Ensimmäinen pop up -lounas päättyi kello 14.

Ensimmäisen pop up -ravintolan jälkeen Vantaan sanomat kirjoitti pop up -ravintolasta artikkelin, ja toisella tapahtumakerralla osa ihmisistä oli saapunut paikalle tämän artikkelin innoittamana. Myös palautelomakkeista kävi ilmi, että artikkeli oltiin huomattu asiakkaiden keskuudessa.

Molemmissa pop up -ravintoloissa tunnelma oli hyvä. Hankkeeseen osallistuneet turvapaikanhakijat olivat kiireisiä keittiössä, mutta palvelu oli siitä huolimatta hyvää ja ystävällistä. Tunnelma vaikutti olevan hyvä alun jonotuksesta huolimatta hyvä niin kokkeina toimivilla turvapaikanhakijoilla kuin myös asiakkailla. Kokeilin myös itse palvelua ja ruokaa molemmilla kerroilla, ja olin todella tyytyväinen. Annokset olivat isoja ja hinta-laatusuhde oli kohdillaan. Suurin osa ajastani meni paikan päällä palautelomakkeiden jakamiseen ja asiakkaiden neuvomiseen niiden täyttämässä, mutta ehdin myös keskittyä havainnoimaan tapahtuman kulkua ja tunnelmaa. Kävimme myös muutaman mielenkiintoisen keskustelun asiakkaiden kanssa turvapaikanhakijoiden tämän hetkiseen tilanteeseen, pakolaiskriisiin, sekä turvapaikanhakijoiden osallisuuden tukemiseen liittyen. Paikan päällä oli paljon ihmisiä, joille aihe tuntui olevan tärkeä ja kiinnostava.

7.2 Vastaus tutkimuskysymyksiin

Tutkimuskysymyksiin vastatessa esille nousivat muun muassa teemat osallisuuden lisääminen, yhteiskuntaan integroituminen työn kautta, sekä osallisuuden kautta saadut positiiviset kokemukset. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä olivat:

1. Millä tavoilla tässä hankkeessa pyritään lisäämään turvapaikanhakijoiden osallisuutta?
2. Millaisia onnistumisia hankkeella saadaan aikaan?

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaten, turvapaikanhakijoiden osallisuutta hanke tuki tarjoamalla turvapaikanhakijoille mahdollisuuden osallistua käytännössä tällaiseen tapahtumaan. Hankkeeseen osallistuneet turvapaikanhakijat saivat hankkeesta osallisuuden tunteen lisäksi arvokasta työkokemusta, sekä kokemusta oman yrityksen perustamisesta ja sen ylläpitämiseen liittyvistä asioista. Turvapaikanhakijat suunnittelivat itse esimerkiksi ruokalistat ja tarjottavien annosten hinnat, ja tässä Startup Refugees toimi vain heidän tukenaan (Startup Refugeesin työntekijä 2017). Näin ollen heillä oli mahdollisuus todella päästä osallistumaan ja kokeilemaan omaa yritystoimintaa käytännössä. Oman toiminnan toteutus ja suunnittelu alusta loppuun mahdollisti myös sen, että hankkeeseen osallistuvilla turvapaikanhakijoilla on mahdollisuus havainnoida omia realistisia rajojaan toimintaansa liittyen, sekä tämänhetkistä tilannettaan oman yrityksen perustamisessa.

Palkkatyön saamisessa on paljon hyviä puolia myös turvapaikanhakijan osallisuuden lisäämisen kannalta. Työllistyminen helpottaa yhteiskuntaan integroitumista ja työn kautta myös

kielitaito voi karttua nopeammin, kun on päivittäin tekemisissä suomen kieltä puhuvien kanssa. Osallisuuden ja kielitaidon kehittymisen lisäksi palkkatyöstä maksettu rahallinen korvaus taas puolestaan mahdollistaa korkeampaa elintasoa. Työn saaminen tuo myös henkilölle onnistumisen tunteita ja näin ollen se voi kehittää henkilön minäkuvaa positiivisemmaksi.

Työstä maksettu rahallinen korvaus ei siis ole ainoa työnteon ainoa positiivinen vaikutus. Tästä syystä myös erilaiseen vapaaehtoistoimintaan osallistumisen tukeminen on tärkeää, sillä tällä tavoin on myös mahdollista lisätä turvapaikanhakijan osallisuuden tunnetta ja positiivisia kokemuksia. Vapaaehtoistoiminnan kautta turvapaikanhakijalla on myös mahdollisuus päästä kehittämään kielitaitoaan ja integroitua yhteiskuntaan eri tavalla kuin jos hän viettäisi kaiken aikansa vastaanottokeskuksessa.

Tässä hankkeessa yhdistyivät turvapaikanhakijoiden osallistaminen yhteiskuntaan, sekä työllistymismahdollisuuksien parantaminen. Turvapaikanhakijat saavat itse pitää kaikki hankkeessa tienaamansa voitot, joilla he voivat rahoittaa oman yrityksensä perustamista. Rahalliset voitot ja käytännön kokemus yritystoiminnasta ovat hyödyllisiä myös tulevaisuuden kannalta, varsinkin näille hankkeeseen osallistuneille turvapaikanhakijoille, joita oman yrittämisen perustaminen todella kiinnostaa ja he ovat motivoituneita toteuttamaan unelmansa.

Toinen tutkimuskysymys käsitteli hankkeessa koettuja onnistumisia. Onnistumisia hankkeessa olivat esimerkiksi yhteistyön avaaminen Tikkurilan seurakunnan kanssa. Tämä oli eräs Startup Refugeesin hankkeelle asettamista tavoitteista ja se saavutettiin. Tikkurilan seurakunta oli itse aktiivisesti mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa hanketta, mikä tuki tämän tavoitteen onnistumista.

Hankkeella onnistuttiin myös tarjoamaan turvapaikanhakijoille käytännön kokemusta yrittämisestä. Turvapaikanhakijat olivat itse alusta loppuun asti pääroolissa pop up -ravintolan suunnittelussa ja toteuttamisessa. He itse suunnittelivat ruokalistat ja kauppahankinnat, sekä huolehtivat kaikesta ruuanvalmistukseen ja myyntiin liittyen. Hankkeella onnistuttiin myös keräämään palautetta liikeideaan ja pop up -ravintolan toteutukseen liittyen.

Hankkeesta saatu palaute oli yleisesti ottaen hyvää, ja ruokaa ja palvelua keuhuttiin. Hankkeella onnistuttiin tarjoamaan myös asiakkaille positiivinen kokemus pop up -ravintolasta. Hankkeessa koettujen onnistumisien kautta turvapaikanhakijat saivat positiivisia kokemuksia työnteosta ja yrittämisestä. Positiiviset palautteet ja hyvä menestys lisäsivät tapahtumaan osallistuneiden turvapaikanhakijoiden itsevarmuutta itsestään yrittäjinä, sekä omaan liikeideaansa liittyen.

7.3 Hankkeen arviointi

Hankkeen arvioinnissa käytettiin apuna useampaa tutkimusmenetelmää, jotta siitä onnistuttiin luomaan mahdollisimman kattava ja luotettava kokonaiskuva. Arvioinnissa käytettyjä menetelmiä olivat Startup Refugeesin työntekijöiden kanssa pidetyt teemahaastattelut, pop up -ravintolatapahtuman asiakkaiden täyttämät palautelomakkeet, sekä havainnointi tapahtumassa. Hanke oli yhä arviointivaiheessa kesken, joten tässä arvioinnissa käytetyt teemahaastattelut, havainnointi ja palautelomakkeet perustuivat hankkeen kahteen ensimmäiseen toteutuskertaan.

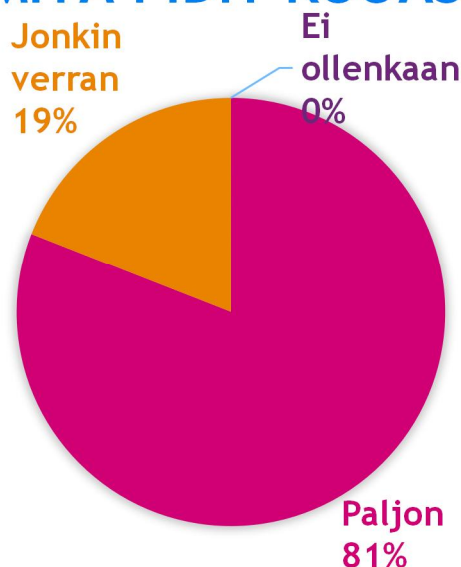
Startup Refugeesin työntekijöiden kanssa pidetyssä teemahaastattelussa kävi ilmi, että kokonaisuudessaan hankkeen onnistumiseen tähän mennessä oltiin todella tyytyväisiä (Startup Refugeesin työntekijä 2017). Myös asiakkaiden täyttämistä palautelomakkeista kävi ilmi, että tapahtumaan oltiin tyytyväisiä. Vastaajat pitivät palvelua hyvänä ja ystävällisenä, ja myös ruokaan oltiin tyytyväisiä. Myös tapahtuman turvapaikanhakijoita tukeva luonne koettiin tärkeäksi vastaajien keskuudessa.

Puhuimme hankkeen tavoitteista ensimmäisessä teemahaastattelussa ennen hankkeen järjestämistä, ja näitä olivat muun muassa yhteistyön käynnistäminen seurakunnan kanssa, sekä palautteen saaminen turvapaikanhakijoille ideoistaan ja toiminnastaan. Näissä tavoitteissa koettiin onnistuneen hyvin (Startup Refugeesin työntekijä 2017).

Tämä hanke oli hyvä esimerkki seurakunnan osallistumismahdollisuuksista turvapaikanhakijoiden osallisuutta ja työllistymistä tukevaan toimintaan. Hankkeen idea on helposti monistettavissa myös muille tahoille toteutettavaksi, esimerkiksi eri seurakunnille eri puolella Suomea. Seurakunta oli aktiivisesti mukana tapahtumassa ja esimerkiksi tapahtuman markkinointia seurakunta hoiti omalta osaltaan hyvin ja aktiivisesti. Myös seurakunta itse sai hyötyä hankkeesta, sillä tämän kaltaisilla tapahtumilla seurakunta pystyy tarjoamaan jäsenilleen luontevaa yhdessäoloa ja myös uusia kokemuksia. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

Tämä konsepti itsessään on kätevä tapa turvapaikanhakijoille päästä kokeilemaan liikeideoitaan käytännössä. Aidossa ympäristössä hankkeeseen osallistuneilla turvapaikanhakijoilla oli mahdollisuus kokeilla liikeideansa myyntiä, tuotehinnoittelua, asiakaspalvelua, käytännön asioiden järjestelemistä ja logistiikkaa. Turvapaikanhakijat pääsivät paikan päällä myös arvioimaan tapahtuman ilmapiiriä ja asiakastyytyväisyyttä. Asiakastyytyväisyyttä mitattiin myös asiakkaiden täyttämillä palautelomakkeilla. Alla oleva kuvio on osa kahden ensimmäisen hankepäivän palautelomakkeiden tuloksista tehtyä koostetta. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

MITÄ PIDIT RUOASTA?

Kuvio 2: Mitä pidit ruoasta? (Liite 3: Kooste palautelomakkeiden tuloksista kahdelta ensimmäiseltä hankepäivältä)

Hankkeen yhtenä tavoitteena oli myös kerätä hyödyllistä palautetta oman yrityksen perustamisesta kiinnostuneille turvapaikanhakijoille (Startup Refugeesin työntekijä 2017). Kyselylomakkeisiin asiakkaat vastasivat mielellään, ja tätä kautta hankkeeseen osallistuneet turvapaikanhakijat saivat itselleen arvokasta tietoa omaan liikeideaansa, sekä sen toimivuuteen ja kohderyhmään liittyen.

Palautelomakkeessa kehitysehdotuksia annettiin eniten tapahtuman sijaintiin ja markkinointiin liittyen. Tapahtuma sijaitsi keskeisellä paikalla Tikkurilassa Tikkurilan seurakunnan tiloissa. Tilaan oli hieman haastavaa löytää ja tämä näkyi osassa vastauksista. Tilan löytämisen helpottavuutta pyrittiin parantamaan palautteen saannin jälkeen lisäämällä opasteita ja mainoksia lähiympäristöön (Startup Refugeesin työntekijä 2017). Paikalle saapui kuitenkin paljon ihmisiä.

Startup Refugeesin omat kehitysideat tapahtumaan liittyen liittyivät pääasiassa käytännön asioiden, kuten tapahtumien järjestämiseen liittyvän logistiikan järjestämiseen. Toisena kehittämisideana jatkoa varten koettiin olevan turvapaikanhakijoiden tutustuminen tiloihin ennen varsinaisen tapahtuman alkua. Hankkeen ensimmäisenä tapahtumapäivänä järjestelyt toimivat aluksi hieman hitaammin, ja tarkemman tiloihin tutustumisen koettiin olevan sellainen asia, jolla tähän voitaisiin jatkossa mahdollisesti vaikuttaa. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

Kehittämiskohteena jatkoa ajatellen Startup Refugeesin työntekijät näkivät tapahtuman jatkuvuuden tukemisen. Startup Refugees haluaa tukea yhteistyökumppaneitaan tarjoamaan

työllistymis- sekä osallistumismahdollisuuksia turvapaikanhakijoille. Myös tämän hankkeen jälkeen pop up -ravintoloiden toivotaan jatkuvan yhteistyössä Tikkurilan seurakunnan kanssa. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

Hankkeeseen osallistuneet turvapaikanhakijat ovat olleet tyytyväisiä pop up -ravintolaan. He kertoivat oppineensa paljon etenkin logistiikasta ja muista erilaisista käytännön järjestelyihin liittyvistä asioista. Palautetta pidettiin arvokkaana ja hyödyllisenä tulevaisuutta ajatellen. Myös itsevarmuus omaa toimintaa ja liikeideaa kohden lisääntyi hankkeen myötä. Kehityskohtina turvapaikanhakijat kokivat markkinoinnin parantamisen. Tilaa ei pidetty täydellisenä tälle hankkeelle, mutta se saatiin haasteista huolimatta toimimaan. (Startup Refugeesin työntekijä 2017.)

8 Pohdinta

Opinnäytetyön tarkoitus oli kuvata ja arvioida turvapaikanhakijoiden pop up -ravintolatoimintahanketta kokonaisuudessaan. Opinnäytetyön tarkoitus onnistuttiin täyttämään, ja pop up -ravintolahankkeen kuvauksesta ja arvioinnista saatiin eri tutkimusmenetelmien avulla koottua mahdollisimman todenmukainen kuva.

Myös opinnäytetyön kahteen tutkimuskysymykseen saatiin vastaukset. Tutkimuskysymysten vastauksia käsiteltiin tarkemmin tulokset -kappaleessa.

8.1 Tulosten tarkastelua

Suomessa on tällä hetkellä tuhansia ihmisiä odottamassa turvapaikkapäätöstään vastaanottokeskuksissa. Turvapaikan odottaminen voi olla turhauttavaa ja aika voi tuntua pitkältä, varsinkin jos kaikki päivät kuluvat vastaanottokeskuksessa. Tällä hetkellä keskusmajoitettun turvapaikanhakijan vastaanottoraha on noin 92 euroa (Maahanmuuttovirasto 2017). Se ei ole iso raha, eikä se mahdollista juurikaan keskuksen ulkopuolisia maksullisia harrastuksia. Jo pelkät julkisen liikenteen maksut veisivät vastaanottorahasta suuren osan. Näin ollen turvapaikanhakijoille tarjottavien osallistumismahdollisuuksien tulisi olla mahdollisimman edullisia tai ilmaisia.

Tämä hanke tarjosi turvapaikanhakijoille ilmaisen mahdollisuuden osallisuuteen työnteon kautta. Viitekehyksessä työnteoa käsitellään muun muassa sen hyvinvointia lisäävien vaikutusten kautta, esimerkiksi osallistumisen helpottumista ympäröivään yhteiskuntaan työnteon kautta (Katisko 2011, 31-34). Tällä hankkeella on tämän kaltaisia vaikutuksia turvapaikanhakijoiden elämään. Hanke on toteutettu aidossa ympäristössä, ja turvapaikanhakijoilla on hankkeen kautta mahdollisuus kehittää yrittäjyystaitojensa lisäksi myös sosiaalisia ja suomen kielen taitojaan.

Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen (2017) määritelmässä osallisuudesta käsitellään syrjäytymisvaaraa lisääviä seikkoja. Syrjäytymisvaaraa lisää osallisuuden ulottuvuuksien puuttuminen tai vähentyminen. Nämä viitekehyksessä käsitellyt ulottuvuudet olivat toimeentulo ja hyvinvointi, toiminnallinen osallisuus, sekä yhteisöihin kuuluminen. Tämän hankkeen kautta turvapaikanhakijat pystyivät parantamaan omaa toimeentuloaan tienaamallaan rahoilla, ja niin kuin aikaisemmassa kappaleessa puhuttiin, työnteolla on myös hyvinvointia lisääviä vaikutuksia. Hanke oli myös ehdottomasti toiminnallista osallisuutta tukeva sen käytännönläheisen ja osallistavan luonteen ansiosta. Yhteiskuntaan kuulumista voidaan mitata arvioimalla henkilön mahdollisuutta esimerkiksi toimeentuloon, työhön tai sosiaalisiin suhteisiin liittyen (THL 2017). Tässä hankkeessa näitä kolmea asiaa on pyritty edistämään, ja näin ollen hankkeen voidaan nähdä lisäävän myös turvapaikanhakijan tunnetta yhteiskuntaan kuulumisesta. Työnteon on todettu olevan yksi merkittävin asia osallisuuden tunteeseen liittyen (THL 2017).

On haastavaa arvioida sitä, että miten tämä hanke tulee tulevaisuudessa parantamaan siihen osallistuneiden turvapaikanhakijoiden työllistymistä juuri Suomessa, sillä vuoden 2015 pakolaiskriisin aikana saapuneista turvapaikanhakijoista suuri osa saa kielteisen turvapaikkapäätöksen. Hankkeen myötä opittu tieto ja taito voi kuitenkin olla hyödyllistä myös muualla. Tässä opinnäytetyössä on näin ollen mielekkäämpää tarkastella työnteoa osallisuutta ja hyvinvointia lisäävänä tekijänä.

Mielenterveysongelmien on arvioitu olevan yleisiä turvapaikanhakijoilla (Gothóni & Siirto 2016, 67). Turvapaikanhakijoiden hankkeesta saamat positiiviset kokemukset ja osallisuuden tunteet voivat tukea positiivisen minäkuvan rakentumista. Parempi itsetunto, positiiviset kokemukset ja yhteiskuntaan kuulumisen tunne tukevat ihmisen jaksamista ja mielenterveyttä epävarmoina ja vaikeina hetkinä. Turvapaikan hakemiseen Suomesta liittyy pitkä odotusaika (Gothóni & Siirto 2016, 32-33). Tämä voi olla turhauttavaa ja koetella henkilön jaksamista, mutta vakaampi mielenterveys voi auttaa kestäämään turvapaikanhakuprosessia paremmin.

8.2 Eettisyys

Tutkimusten eettisenä perustana pidetään yleisesti ottaen ihmisoikeuksia. Esimerkiksi haastatteluissa on tärkeää muistaa tutkittavan suoja. Tällä tarkoitetaan muun muassa sitä, että haastateltavalle tehdään selväksi, että mitä tavoitteita, menetelmiä ja riskejä tutkimukseen liittyy. Toinen olennainen asia tutkittavan suojassa on tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus, jonka mukaan haastateltavalla on aina oikeus kieltäytyä haastattelusta tai keskeyttää se, jos se syystä tai toisesta tuntuu haastateltavasta epämiellyttävältä. Haastateltavalla on myös jälkikäteen oikeus kieltää tutki-jaa käyttämästä aineistoa tutkimuksessaan. (Sarajärvi & Tuomi 2013, 131.)

Ensisijaisen tärkeää tutkittavan suojan kannalta on se, että tutkittava kykenee ymmärtämään mihin hän on osallistumassa. Muita tutkittavan suojan kannalta olennaisia asioita ovat esimerkiksi osallistujien hyvinvoinnin turvaaminen, mahdollisuus nimettömyyteen, sekä osallistujien oikeus odottaa vastuuntuntoa ja rehellisyyttä tutkijalta. Luottamuksen kannalta on olennaista, että esimerkiksi haastatteluista kerättyä aineistoa ei luovuteta ulkopuolisille, eikä niitä tietoja käytetä muihin kuin ennalta sovittuun tarkoitukseen. (Sarajärvi & Tuomi 2013, 131.)

Eettisesti hyvän tutkimuksen normeja ovat muun muassa tutkijan puolueettomuus, tieteellisen tiedon julkisuus, sekä järjestelmällinen kritiikki. Hyvänä tutkimuksena voidaan nähdä esimerkiksi sellainen tutkimus, jota eettinen sitoutuneisuus on tutkimuksen jokaisessa vaiheessa ohjannut. Laadullisen tutkimuksen erilaisissa perinteissä tutkimuksen etiikkaan suhtaudutaan eri tavalla. Toisessa ääripäässä tutkimuksen eettisyys on lähinnä niin sanottu ohjenuora sille, että millainen on hyvä tutkimus. Toisessa ääripäässä puolestaan nähdään asia niin, että kaikki tutkimukseen liittyvät valinnat ovat moraalisia valintoja. (Sarajärvi & Tuomi 2013, 126-128.)

Tutkimusaiheen valinta on eettinen valinta. Aiheen eettisyyden kannalta on olennaista tutkimusongelmaa muotoillessa selvittää, että miksi tutkimukseen ryhdytään, ja kenen ehdoilla sitä toteutetaan. Tutkimusta tehdessä on myös hyvä muistaa, että on vaikea arvioida etukäteen, että millaisia merkityksiä tutkimus tulee luomaan ihmisille. (Sarajärvi & Tuomi 2013, 129-130.)

Turvapaikanhakijoiden osallisuus on aiheena ajankohtaisesti merkittävä. Aiheeseen kuitenkin liittyy myös paljon kielteisiä asenteita. Eettisen näkökulman kannalta on tärkeää ottaa huomioon tutkielmassa se, että myös turvapaikanhakijoiden osallistuminen yhteiskuntaan on kaikkien etu, sillä yhteiskunnasta syrjäytyminen voi jumiuttaa ihmisen sosiaaliturvan saajaksi, jolloin yhteiskunnan rahalliset kulut kasvavat. Turvapaikanhakijoilla on myös paljon annettavaa yhteiskunnalle. Esimerkiksi työelämään saadaan uutta osaamista ja lisätään Suomen innovaatiokykyä.

Tämän opinnäytetyön teemahaastatteluissa ja palautelomakkeissa oli eettisyyden kannalta tärkeää pohtia sitä, että vastaaja ymmärsi varmasti täysin, että mistä haastattelussa tai palautelomakkeessa oli kyse. Tärkeää oli myös ilmaista selkeästi, että tulokset tulevat opinnäytetyötä varten ja ne julkaistaan Theseuksessa. Palautelomakkeiden alussa luki selkeästi se, että mihin tuloksia käytetään. Tämä myös sanottiin kaikille lomakkeeseen vastanneille. Palautelomakkeeseen vastanneet olivat kaikki täysi-ikäisiä. Työntekijän haastattelussa työntekijän anonymiteetti säilytettiin, sillä työntekijän nimellä ei ole merkitystä opinnäytetyön tulosten kannalta. Haastatteluiden jälkeen haastateltavilla oli oikeus kieltää käyttämästä vastauksiaan, jos he olisivat näin halunneet.

8.3 Luotettavuus

Opinnäytetyön luotettavuutta tuki se, että viitekehyksessä käytetään monipuolisesti luotettavia lähteitä. Luotettavuutta tuki myös kirjoittajan subjektiivisuus lähteitä valitessa niin, että ne muodostavat viitekehyksessä käsitellyistä asioista mahdollisimman realistisen kuvan. Kolmen eri aineistonkeruumenetelmän käyttö tuki myös opinnäytetyön luotettavuutta. Nämä useat aineistonkeruumenetelmät tukivat toisiaan ja niiden avulla hankkeen toteutuksesta ja arvioinnissa pystyttiin muodostamaan mahdollisimman kokonaisvaltainen kuva. Esimerkiksi pelkkien työntekijöiden teemahaastatteluilla kuva hankkeesta olisi voinut jäädä yksipuoliseksi ja mahdollisesti vääristyä.

Kirjoittajan subjektiivisuus on olennainen osa opinnäytetyön luotettavuutta myös sisällönanalyysissä. Sisällönanalyysissä kirjoittaja on vastuussa siitä, että mitä tietoja päätetään käyttää ja mitä jättää huomioimatta. Jos kirjoittaja valitsee tuloksista vain itseään eniten miellyttävät vaihtoehdot, vääristyy tutkimuksen tulos. Tässä opinnäytetyössä oli näin ollen tärkeää, että teemahaastatteluja ja palautelomakkeita analysoidessa oltiin subjektiivisia mahdollisimman todenmukaisen kokonaiskuvan aikaansaamiseksi. Subjektiivisuus oli myös olennaista havainnoinnissa, sillä hanketta havainnoidessa oli olennaista pystyä havainnoimaan hanketta kokonaisuudessaan.

Tämän opinnäytetyön luotettavuuden kannalta oli olennaista huomioida palautelomakkeisiin osallistuneiden määrä. Liian pieni otanta suhteessa pop up -ravintolan kävijämäärään olisi voinut mahdollisesti vääristää palautelomakkeiden tuloksia. Palautelomakkeeseen vastasi 39 ihmistä kaikista tapahtumaan osallistuneista. Pop up -ravintolatapahtumaan osallistui yhteensä arviolta 110 ihmistä sen kahdella ensimmäisellä toteutuskerralla, ja näistä osa oli mukana hankkeen toteutuksessa. Palautelomakkeen luotettavuuden kannalta oli olennaista, että palautelomakkeeseen vastanneet henkilöt eivät itse osallistuneet millään tavalla tapahtuman järjestämiseen, sillä tämä olisi voinut vaikuttaa vastausten luonteeseen tehden niistä myönteisempiä. Voidaan arvioida, että noin puolet potentiaalisista vastaajista vastasi palautelomakkeeseen.

Suuri otanta tuki tulosten luotettavuutta, sillä näin saatiin selville laajemmin asiakkaiden mielipiteitä ja näkökulmia, sekä vastauksista muodostetut prosentuaaliset taulukot ovat todenmukaisempia, mitä enemmän vastaajia on. Vastaajat valikoitiin satunnaisesti asiakkaiden joukosta. Syy, miksi palautelomaketta ei pystytty tarjoamaan kaikille, oli se, että palautelomakkeeseen vastattiin paikan päällä tableteilla. Tabletteja oli vain viisi, ja vaikka palautelomake oli lyhyt ja vastaamiseen kului vain muutamia minuutteja, ei niitä varsinkaan kiireisimpään lounasaikaan riittänyt kaikille.

Palautelomakkeen tulosten arvioinnissa oli huomioitava, että ainakin osa tapahtumaan osallistuneista asiakkaista oli tietoisia tapahtuman turvapaikanhakijoita tukevasta luonteesta jo etukäteen. Myönteinen asenne tapahtuman luonnetta kohtaan saattoi osittain vaikuttaa siihen, miten asiakas koki tapahtuman. Myönteinen asenne saattoi myös vaikuttaa osittain asiakkaiden antamiin palautteisiin tehden näistä myönteisempiä.

Eräs opinnäytetyön luotettavuutta tukeva seikka oli myös se, että miten hyvin eri tutkimusmenetelmillä kerätyt tulokset vastasivat toisiaan. Tuloksia analysoitaessa voitiin esimerkiksi arvioida, että esimerkiksi hankkeen onnistumisista ja kehittämisideoista eri menetelmillä saadut tulokset vastasivat hyvin toisiaan.

8.4 Kehittämisehdotukset

Jatkoa ajatellen kehittämisehdotuksia tälle hankkeelle ovat suuremman yleisön, esimerkiksi opiskelijoiden, tavoittaminen, markkinoinnin tehostaminen, sekä hankkeen laajentamisen ja jatkuvuuden tukeminen. Myös palautelomakkeesta voisi olla olemassa myös mahdollisesti jokin sähköinen palautelomake, johon asiakas pystyisi vastata jälkikäteen. Tällä tavoin voitaisiin saada enemmän vastauksia, kun kaikki pop up -ravintolan asiakkaat pystyisivät halutessaan vastaamaan siihen. Myös tässä tapauksessa olisi kuitenkin olennaista rajata vastaaminen niin, että hankkeen työntekijät eivät vastaisi palautelomakkeeseen.

Palautelomakkeen vastauksista pystyy päättelemään, ettei tapahtuma houkutellut paikalle opiskelijoita. Sijainniltaan tapahtumapaikka oli hyvä opiskelijoita ajatellen, sillä lähelle on kaksi suurta ammattikorkeakoulua. Hintaa yhdellä annoksella oli kymmenen euroa, mikä saattaa olla opiskelijalle melko suuri summa. Opiskelijoiden tavoittamiseksi voisi auttaa tapahtuman laajempi markkinointi sosiaalisessa mediassa, sekä jokin mahdollinen opiskelija-alennus, jolloin hinta ei enää tuntuisi niin suurelta.

Suurin osa negatiivista ja rakentavista palautteista liittyi tapahtuman sijaintiin ja markkinointiin. Palautelomakkeiden vastauksista kävi ilmi, että monet asiakkaat saapuivat paikalle Vantaan ulkopuolelta. Tästä voidaan päätellä, että vastaavanlaisille tapahtumille voisi olla kysyntää myös muissa kaupungeissa. Tapahtuman markkinointi voisi olla hyvä jatkotutkimusaihe tähän tai vastaavanlaisiin hankkeisiin liittyen. Jatkotutkimus voisi pitää sisällään esimerkiksi markkinasegmentoinnin ja markkinastrategian kehittämisen, ja tavoitteena voisi olla se, että enemmän ihmisiä osallistuisi tapahtumaan.

Tällaiset hankkeet ovat tärkeitä turvapaikanhakijoiden osallisuuden kannalta, ja niitä pitäisi tukea myös jatkossa. On tärkeää, että turvapaikanhakijoiden osallisuuden ja työllistymisen tukemisesta kiinnostuneet tahot lähtevät itse mukaan aktiivisesti toteuttamaan vastaavanlaisia hankkeita. Tämän hankkeen jälkeen Tikkurilan seurakunta on saanut paljon

hyvää käytännön kokemusta turvapaikanhakijoiden osallisuutta tukevan hankkeen järjestämisestä, ja on toivottavaa, että he innostuvat myös jatkamaan vastaavanlaisien tapahtumien järjestämistä tulevaisuudessa.

Lähteet

Painetut

Bloigu, K. 2014. Yrittäjänä Suomessa - maahanmuuttajataustaisen yrittäjien kokemuksia. Ajatushautomo Magma.

Gothóni, R. & Siirto, U. 2016. Pakolaisuudesta kotiin. Tallinna: Gaudeamus.

Katisko, M. 2011. Kansalaisuus työyhteisön arjessa- Maahanmuuttajien kertomuksia työelämästä. Väitöskirja. Helsinki: Unigrafia.

Kuosma, T. 2016. Turvapaikka ja pakolaisasema- kansainvälisen suojelun periaatteet. Nordbooks.

Lähteenmäki, M. 2013. Lapsi turvapaikanhakijana - Etnografisia näkökulmia vastaanottokeskuksen ja koulun näkökulmasta. Helsingin yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 29.9.2017

Metso, L. & Peltola, U. 2008. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen tukeminen Helsingissä. Helsinki: Yliopistopaino.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Tammi.

Sheikhani, A. 2011. Suomen metsien syvyydessä ja kylmyydessä- Suomi maahanmuuttajien asuinmaana. Viro.

Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016-2019 ja valtioneuvoston periaatepäätös Valtion kotouttamisohjelmasta. 2016. Työ- ja elinkeinoministeriö. Helsinki.

Töissä Suomessa - tietoa maahanmuuttajalle. 2014. Työterveyslaitos. Helsinki: Multiprint Oy.

Sähköiset

Kotouttaminen edellyttää poikkihallinnollista yhteistyötä. Kotouttaminen.fi. Viitattu: 28.10.2017.

<https://kotouttaminen.fi/poikkihallinnollisuus>

Pakolaisten vastaanoton käsikirja. Kotouttaminen.fi. Viitattu: 28.10.2017.

<http://kotouttaminen.fi/pakolaisten-vastaanoton-kasikirja>

Vastaanottokeskukset ja niiden palvelut. Kotouttaminen.fi. Viitattu 3.10.2017.

<http://kotouttaminen.fi/vastaanottokeskukset>

Tilastot. 5.9.2017. Maahanmuuttovirasto. Viitattu: 27.10.2017.

<http://tilastot.migri.fi/#applications>

Turvapaikan hakeminen. 2017. Maahanmuuttovirasto. Viitattu: 27.10.2017.

http://www.migri.fi/turvapaikka-suomesta/turvapaikan_hakeminen

Vastaanottoraha. 2017. Maahanmuuttovirasto. Viitattu: 22.11.2017.

<http://www.migri.fi/turvapaikka-suomesta/vastaanottotoiminta/vastaanottoraha>

Vastaanottokeskukset ja hyvien väestösuhteiden kehittäminen - TRUST-hankkeen ensimmäisen vaiheen tuloksia ja havaintoja. 2017. Oikeusministeriö. Viitattu 3.10.2017.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80092/OMSO_17_2017_Vastaanottokeskukset.pdf

10 väitettä ja faktaa turvapaikanhakijoista ja pakolaisista. 10.03.2016. Pakolaisneuvonta Ry. Viitattu: 2.10.2017.

http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=90

Kysymyksiä ja vastauksia vastaanottokeskuksista. 2017. Punainen risti. Viitattu 2.10.2017.
<https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/tyomme-suomessa/turvapaikanhakijoiden-pakolaisten-vastaanotto/kysymyksia-1>

Räsänen, H. Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät. Hämeen ammattikorkeakoulu. Viitattu: 22.11.2017.
http://www.hamk.fi/verkotot/kudos/menetelmat/Documents/4_Kvalitatiiviset_tutkimusmenetelmaet.pdf

Usein kysytyt kysymykset turvapaikanhakijoista. Sisäministeriö. Viitattu: 3.10.2017.
<http://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset/ukk>

Osallisuus. 24.4.2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu: 3.10.2017.
<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

Kvalitatiivisen datatiedoston käsittely. 8.11.2017. Tietoarkisto. Viitattu: 8.12.2017.
<http://www.fsd.uta.fi/aineistonhallinta/fi/kvalitatiivisen-datan-kasittely.html>

Julkaisemattomat

Startup Refugeesin kahden työntekijän haastattelu 18.10.2017. Startup Refugees. Helsinki.

Startup Refugeesin kahden työntekijän haastattelu 21.11.2017. Startup Refugees. Helsinki.

Kuviot

Kuvio 1: Suomen kansallinen lainsäädäntö (Kotouttaminen.fi.).....	12
Kuvio 2: Mitä pidit ruoasta? (Liite 3: Kooste palautelomakkeiden tuloksista kahdelta ensimmäiseltä hankepäivältä).....	31

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelukysymykset.....	42
Liite 2: Palautelomake.....	43
Liite 3: Kooste palautelomakkeiden tuloksista kahdelta ensimmäiseltä hankepäivältä.....	45

Liite 1: Teemahaastattelukysymykset

Teemahaastattelujen teemoja ovat turvapaikanhakijoiden osallisuus ja pop up -ravintolahanke.

Kysymykset Startup Refugees työntekijän ensimmäiseen haastatteluun:

- Taustatietoa Startup Refugees organisaatiosta. Millaisia tavoitteita organisaatiolla on toimintaansa ja turvapaikanhakijoiden osallisuuteen liittyen?
- Mitä turvapaikanhakijoille tehty osaamiskartoitus pitää sisällään? Kerro vähän turvapaikanhakijoiden valintaprosessista erilaisiin organisaation järjestämiin hankkeisiin? Miten turvapaikanhakijat valittiin juuri tähän hankkeeseen?
- Millaisia tavoitteita tähän hankkeeseen liittyy? Millainen olisi onnistunut pop up -brunssi?
- Saako organisaatio palautetta asiakkailtaan toimintaansa liittyen? Jos kyllä, niin millaista palaute on ollut?
- Jotain lisättävää, mitä?

Kysymykset hankkeen jälkeiselle haastattelukerralle (Startup Refugees työntekijä):

- Millaisia onnistumisia hankkeessa oli?
- Millä tavoin hankkeella tuettiin turvapaikanhakijoiden osallisuutta?
- Mitä hankkeen tavoitteita onnistuttiin saavuttamaan?
- Mitä oltaisiin voitu tehdä toisin?

Liite 2: Palautelomake

1. Olen/ I am: *

Työssäkäyvä/ Employed

Opiskelija/ Student

Työtön/ Unemployed

Eläkeläinen/ Pensioner

Muu/ Other

2. Ikäni/ My age: *

3. Sukupuoli/ Gender: *

Mies/ Man

Nainen/ Woman

Muu/ Other

4. Asuinpaikkani/ I live in: *

Vantaa

Espoo

Helsinki

Muu, mikä?/ Other, please specify?

5. Miten kuulit tästä tapahtumasta?/ How did you hear about this event? *

Sosiaalisen median kautta/ Through social media

Laurean kautta/ Through Laurea

Seurakunnan kautta/ Through the congregation

Tuttavan kautta/ Through friend

Saapui paikalle sattumalta/ Came here by accident

Muu/ Other

6. Mikä sai sinut tulemaan ravintolaan tänään?/ What made you visit the restaurant today?

7. Mitä pidit ruoasta?/ How did you like the food? *

Paljon/ Very much

Jonkin verran/ Somewhat

Ei ollenkaan/ Not at all

En osaa sanoa / Hard to say

8. Miten koit saamasi palvelun?/ How did you find the service? *

9. Mitä mieltä olet hinta-laatu-suhteesta? / What did you think about the price? *

10. Olitko tyytyväinen tapahtumajärjestelyihin ja sijaintiin?/ Were you satisfied by the event's organisation and location? *

11. Tulisiko uudestaan?/ Would you come again? *

12. Kehitysehdotuksia?/ Do you have any development suggestions? *

13. Kuinka tärkeäksi koet turvapaikanhakijoiden tai pakolaisten työllistymisen ja osallisuuden yhteiskunnassa?/ How highly do you value the employment and involvement of asylum seekers or refugees in the society? *

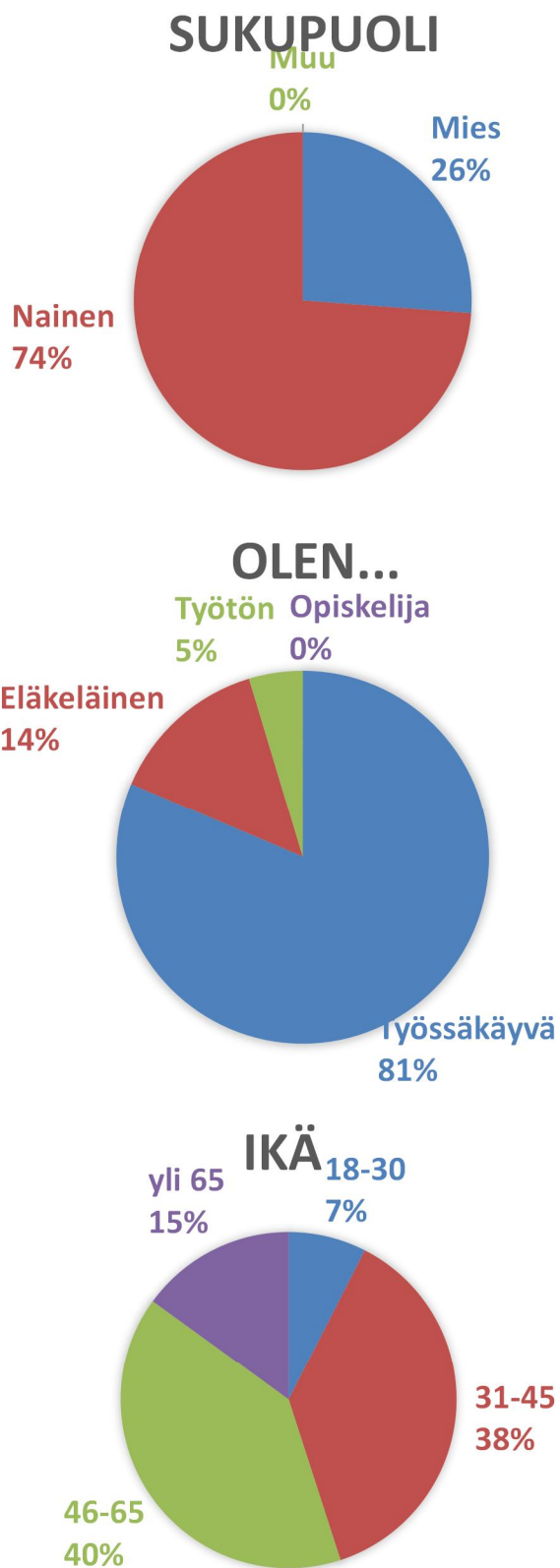
Todella tärkeää/ Very important

Melko tärkeää/ Quite important

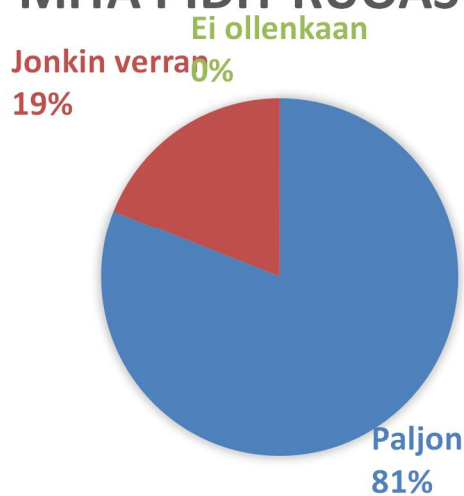
Ei ollenkaan tärkeää/ Not at all important

En osaa sanoa / Hard to say

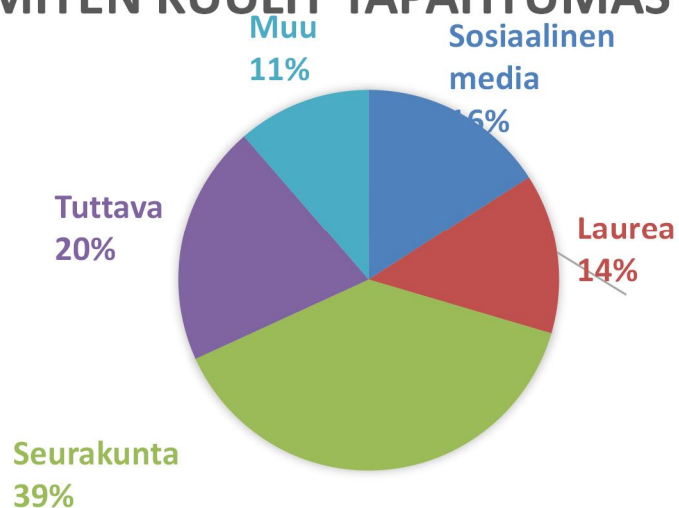
Liite 3: Kooste palautelomakkeiden tuloksista kahdelta ensimmäiseltä hankepäivältä

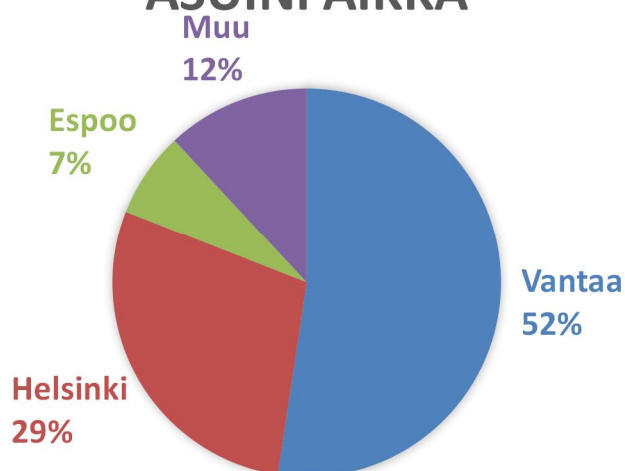
MITÄ PIDIT RUOASTA?

MITEN KUULIT TAPAHTUMASTA?

ASUINPAIKKA

KUINKA TÄRKEÄKSI KOET TURVAPAIKANHAKIJOIDEN OSALLISUUDEN JA TYÖLLISTYMISEN?

Palvelu ja hinta:

- Suurin osa vastaajista oli hintaan tyytyväisiä, mutta osa vastaajista piti hintaa hieman liian kalliina (ehdotuksina esim. 9e).
- Vastauksista päätellen Tikkurilan alueella lounashinnat n. 8-10e, eli lounaat yleisesti ehkä hieman halvempia siellä kuin esim. Helsingin keskustassa?
- ”Hyvä työssäkäyvälle, muille 7 euroa olisi parempi”
- ”Hinta pari euroa alemmas, jos suurempaan mittakaavaan haluaa markkinoille”
- ”Yleensä ostan halvemman lounaan. Esim. Street Gastrossa sama hintataso. Olisin pudottanut hieman, toisaalta tasaraha näppärä.”
- Kaikki vastaajat pitivät palvelua hyvänä ja ystävällisenä

Muita huomioita:

- Vantaan sanomien tapahtumasta kirjoittama artikkeli oli innoittanut osaa asiakkaista saapumaan paikalle
- Osa asiakkaista oli käynyt tapahtumassa myös 27.10 ja järjestelyjen kehuttiin kehittyneen edellisestä viikosta

- Useissa palautteissa kehitysehdotuksia- kohdassa kokonaisuuden sanottiin olevan hyvä ja toimiva näin
- Suurin osa vastaajista on kiinnostuneita osallistumaan vastaavanlaiseen tapahtumaan uudestaan (80 prosenttia vastasi kyllä ja 20 prosenttia ehkä).

Kehitysehdotuksia:

- Suurin osa kehitysehdotuksista liittyi tapahtuman sijaintiin ja markkinoinnin tehostamiseen
- Tapahtumajärjestelyihin ja sijaintiin oltiin melko tyytyväisiä. Useista vastauksista kävi kuitenkin ilmi se, että paikalle voisi olla enemmän/selkeämpiä opasteita
- ”Useammin”
- ”Nyt oli huomattavasti parempi ja nopeampi linjasto kuin viime viikolla”
- ”Opasteita ulos”
- ”Ruoka saisi olla lämpimämpää, salaatti puuttui”
- ”Isompi tila”
- ”Sisäpihalla viikoittain kesällä”
- ”Lounasseteli olisi hyvä jos kävisi”
- ”Pankkikortti, nopeus jakelussa”
- ”Jälkiruoka tai joku makea lisäksi”
- ”Vielä aktiivisempaa tapahtumamarkkinointia ja julkista näkyvyyttä voisi olla”
- ”Eco-friendly cutlery would be good”
- ”Voisi olla Helsingissäkin”